

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Ingeborg Berg

Claudianus sin rolle i konstruksjonen av gotisk identitet

Masteroppgave i Lektorutdanning i historie

Veileder: Leif Inge Ree Petersen og Marek Thue Kretschmer

Trondheim, mai 2018

Forord

Masterskrivinga har vært en lang og utfordrende prosess, men nå nærmer den seg endelig slutten. Jeg har valgt å ikke skrive en historiedidaktisk masteroppgave, men jeg har likevel skrevet en oppgave som er relevant for historiefaget i skolen. Oppgaven min er i stor grad en kildeanalyse, og elevene skal lære seg å lese og tolke kilder. Hovedkilden min er et godt eksempel på hvordan kilder kan brukes for å underbygge et historisk syn.

Flere fortjener takk, først om fremst mine to veiledere: Marek Thue Kretschmer og Leif Inge Ree Petersen. Marek var den som fikk meg interessert i senantikken og introduserte meg for Claudianus, takk for engasjement og positivisme. Leif Inge tok over stafettspinnen og har hjulpet meg til å få en hel oppgave ut av dette. Takk for gode veiledningssamtaler og tilbakemeldinger, og et smittsomt engasjement for temaet som har hjulpet meg videre når motivasjonen har svikta. Stor takk til storebror Ivar for tilbakemeldinger og grundig korrekturlesing. Takk til familie og venner som har støttet og oppmuntret meg, Og sist, men ikke minst, takk til Silje for godt selskap på lesesalen, dette hadde vært ei mye tyngre reise uten deg.

Ingeborg Berg

Dragvoll gård, 14. mai 2018

Innhold

1	Innledning.....	1
1.1	Historisk kontekst.....	1
1.2	Kilder.....	3
2	Historiografi.....	7
2.1	Fredsavtalen i 382.....	7
2.2	Alariks gotere.....	10
2.3	Etnografi.....	12
2.4	Barbarisering av den romerske hæren.....	13
3	Claudianus og senantikk litteratur.....	16
3.1	Panegyriske-episk diktning.....	17
3.2	Claudianus.....	19
3.2.1	Liv og diktning.....	19
3.2.2	Presentasjon av verkene.....	21
4	Analyse.....	25
4.1	Stilicho.....	25
4.2	Alarik og goterne.....	30
4.3	Diskusjon.....	35
5	Konklusjon.....	40
	Referanser.....	41
	Kilder.....	41
	Litteratur.....	41

1 Innledning

Denne oppgaven skal handle om Claudius Claudianus (370–ca. 404), en av senantikkenes mest betydningsfulle diktere, og hans epos *De bello Gothico* ('Om goterkrigen').¹ Eposet er skrevet og framført for det romerske hoffet i år 402 e.Kr., og er en hyllest til den romerske generalen Flavius Stilicho. Stilicho ledet den romerske hæren som møtte en gotisk hær under ledelse av Alarik i slaget ved Pollentia tidligere samme år. Ei stor gruppe gotere krysset Donau inn i Romerriket i 376, og ble bosatt av keiseren seks år senere. Hvorvidt Alariks gotere er etterkommere etter disse har vært kilde til mye diskusjon, og Claudianus er en av hovedkildene til denne forestillinga har oppstått.

Eposet er panegyrisk,² og retorikken står sentralt. Jeg har derfor valgt å gjøre en litterær analyse, der jeg blant annet ser på hvilke retoriske virkemidler Claudianus bruker for å understreke poengene sine, og jeg skal studere hvordan han framstiller Stilicho og Alarik i kontrast til hverandre. Claudianus trekker tydelige linjer mellom goterne fra 376 og Alariks gotere. Han er i tillegg opptatt av å knytte Alarik og hans følge til en etnografisk tradisjon og framstille dem som 'barbarer'. Jeg skal diskutere hva Claudianus har hatt å si for gotisk identitet; hvordan har han vært med på å skape det bildet vi har av Alariks gotere, både som etterfølgere av tidligere gotiske grupper og som barbarer?

Jeg har brukt Maurice Platnauer sin oversettelse fra 1928, og alle referanser til eposet er gitt med linjenummer i parentes.

1.1 Historisk kontekst

Ved inngangen til 400-tallet var Romerriket delt og hadde to keiserseter. Keiser Konstantin (306–337) etablerte i år 330 Konstantinopel som et nytt hovedsete for keiseren, og byen ble et nytt maktsentrum i øst. Romerriket ble permanent delt under Theodosius den store (379–395) og hans sønner styrte over hver sin del fra år 395. Hans eldste sønn, Arcadius, tok over makta i den østlige delen av riket og satt i Konstantinopel. I vest ble den yngre broren Honorius keiser. Han holdt først til i Milano, før den vestlige hovedstaden på begynnelsen av 400-tallet ble flyttet til Ravenna. Disse byene lå nærmere grensene og var enklere å forsvare enn Roma. I tillegg til

¹ *The Gothic war* i Maurice Platnauer sin oversettelse

² Se nedenfor, kap. 3.1

disse geografiske og politiske endringene ble også kristendommen gjort til statsreligion under Theodosius.

Da Honorius overtok keisermakta i vest etter farens død, var han bare elleve år gammel, og det var generalen Stilicho som styrte i hans sted. Ifølge Michael Whitby var det etter delinga av riket svært vanlig at det var lederen av hæren, ikke keiseren, som i realiteten styrte i vest.³ Hærføreren kunne ofte være av ikke-romersk opphav, noe som også var tilfelle for Stilicho, som hadde vandalsk far.⁴ Theodosius utnevnte Stilicho som regent for Honorius i god tid før sin død. Stilicho hevdet imidlertid at keiseren på dødsleiet hadde utnevnt ham som regent både for Honorius og Arcadius, og at han i realiteten dermed skulle styre over et samlet rike. Dette vakte stor skepsis, siden Arcadius ikke var mindreårig, og Stilicho fikk ingen makt i øst.

Folk fra utenfor imperiets grenser, såkalte barbarer, hadde lenge blitt rekruttert til den romerske hæren. Dette ser vi blant annet med Stilicho, som gjorde stor militær karriere, og hans vandalske far, som var kavalerioffiser i den romerske hæren.⁵ Ifølge Whitby ble dette nå gjort i mye større utstrekning, og barbarene hadde også i større grad bosatt seg innenfor rikets grenser.⁶ Et av disse folkeslagene som både ble rekruttert til hæren og som ønsket bosetting, var goterne. De samlet seg i store masser nord for Donau og søkte om tilgang til imperiet. De ønsket ikke krig, men å kunne bosette seg fredelig innenfor rikets grenser, og de tilbød seg å stille med tropper til den romerske hæren som gjenytelse.⁷

Flavius Julius Valens var keiser i den østlige delen av Romerriket i perioden 364–378, og han kunne ha nytte av de ekstra styrkene til sin krig mot Persia. Ifølge Michael Kulikowski ble derfor goterne ønsket velkommen, noe alle kildene støtter.⁸ Peter Heather derimot er noe mer tilbakeholden, og mener Valens var mindre positiv enn kildene vil ha oss til å tro.⁹ For å underbygge denne påstanden viser han til Ammianus¹⁰, som poengterer at bare én av de to store gotiske gruppene fikk slippe inn i riket, og det ble plassert ut styrker langs Donau for å sørge

³ Michael Whitby, «Emperors and Armies, AD 235–395» i Simon Swain og Mark Edwards (red.), *Approaching Late Antiquity: The Transformation from Early to Late Empire*, Oxford 2004: 157

⁴ A. H. M. Jones, J. R. Martindale og J. Morris, *The prosopography of the later Roman Empire*, bd. 1: AD 260–395, Cambridge 1971: 853

⁵ Jones mfl. 1971: 853

⁶ Whitby 2004: 164

⁷ Michael Kulikowski, *Rome's Gothic Wars from the Third Century to Alaric*, Cambridge 2007: 128

⁸ Kulikowski 2007: 129

⁹ Peter Heather, *Goths and Romans, 332–489*, Oxford 1991: 130

¹⁰ Se nedenfor, kap. 1.1

for at de andre holdt seg utenfor grensene.¹¹ Det er usikkert hvor mange gotere som krysset Donau, men ifølge Ammianus var de så mange at det var umulig å telle.¹² Eunapius¹³ anslår så mange som 200.000,¹⁴ men et så stort antall har blitt avfeid av mange. Ifølge Kulikowski kan vi anta at det i hvert fall var snakk om titusenvis, mulig flere, da de store tapene goterne led i årene som fulgte, tyder på at de må ha vært mange i utgangspunktet.¹⁵ Året etter, i 377, begynte goterne å gjøre opprør, og de samlet seg under én leder, Fritigern. Fritigern ledet nå en hær bestående av mange ulike grupperinger av gotere og andre misfornøyde beboere fra provinsene. Denne hæren møtte romerne i et slag ved Adrianopel, der de vant en knusende seier og keiser Valens ble drept. Theodosius etterfulgte Valens som keiser i den østlige delen av Romerriket fra 379, og han fortsatt kampen mot goterne fram til han sluttet fred med dem i 382. Etter 382 er det uklart hva som skjedde med goterne, og dette vil bli diskutert videre i kapittel 2.

1.2 Kilder

Goterne hadde sannsynligvis ingen tradisjon for å skrive historie, så kildene til deres liv er enten arkeologiske, eller skrevet av gresk-romerske forfattere. Dette byr på problemer siden vi da får historien utenfra, og dessuten fra forfattere som kunne være fiendtlig innstilt overfor goterne.¹⁶ Peter Heather har en gjennomgang av kildene vi har til gotisk historie. Han vier mye plass til *De origine actibusque Getarum* ('Goternes opprinnelse og bedrifter')¹⁷, skrevet av Jordanes, da denne har vært en svært sentral kilde for moderne historieskrivere. Den gir et overblikk over hele den gotiske historien og danner derfor et nyttig rammeverk andre kilder kan settes inn i. Jordanes var sjøl av gotisk opprinnelse, og han skrev *Getica* i Konstantinopel rundt år 550. Han baserte seg blant annet på de nå tapte historiene av Ablabius og Cassiodorus i tillegg til muntlige gotiske kilder.¹⁸ Ifølge Jordanes var goterne etter 382 en samla enhet, som kjempa for Theodosius som allierte.¹⁹ Han skriver at Theodosius sønner, Honorius og Arcadius, ødela forholdet til sine allierte, og forakten for goterne økte, og goterne utnevnte derfor Alarik til

¹¹ Ammianus Marcellinus, *Romersk historie*, overs. av Kari Skard, med forord av Egil Kraggerud, Oslo 2016: 31.4.12–31.5.3

¹² Ammianus 2016: 31.4.6

¹³ Se nedenfor, kap. 1.1

¹⁴ Eunapius, *Fragments*, i R. C. Blockley (red. og overs.), *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus*, Liverpool 1981: 6.42

¹⁵ Kulikowski 2007: 130

¹⁶ Heather 1991: 3–4

¹⁷ *The origin and deeds of the Goths* i Charles C. Mierows oversettelse

¹⁸ Heather 1991: 5

¹⁹ Jordanes, *The origin and deeds of the Goths*, overs. av Charles C. Mierow, Princeton 1908: 28.145, se også nedenfor, kap 2.1

konge.²⁰ Årene før Alarik nevnes ikke, og han framstiller det som om goterne er de samme på Alariks tid som de var i 382.

Ammianus Marcellinus (ca. 330–ca. 391/400) skrev om goternes overfart over Donau og den romersk-gotiske kontakten i noen få påfølgende år i *Res Gestae* ('Romersk historie'), som er en svært viktig kilde for gotisk aktivitet i denne perioden.²¹ Ammianus skrev keiserens historie fra 96 e.Kr. og fram til Valens' nederlag i Adrianopel, men nesten halvparten har gått tapt.²² Bøkene som forteller om goterne, er imidlertid bevart, og de ble skrevet kort tid etter hendelsene fant sted. Historien til Ammianus avsluttes med slaget ved Adrianopel i 378, siden Theodosius kom til makta etter dette, og Ammianus ville unngå å skrive samtidshistorie.²³ Han nevner derfor ikke Alarik og er ingen kilde til hva som skjedde med goterne etter 382.

Orosius skrev *Historiarum adversus paganos libri VII* ('Sju historiebøker mot hedningene'),²⁴ og han var, som tittelen tilsier, fiendtlig innstilt til hedninger. Verket ble skrevet en gang mellom 411 og 418, og Orosius omtaler goterne i bok sju. Han skriver at da den gotiske kongen Atanarik døde i Konstantinopel i januar 381, kapitulerte alle de gotiske stammene og overga seg til romerne.²⁵ Atanarik var tidligere gotisk leder, som nå var fordrevet og hadde flyktet til Konstantinopel.²⁶ Han hadde ikke lenger noen makt over de gotiske seierherrene fra Adrianopel, og de kan derfor ikke ha blitt påvirket av en avtale mellom Atanarik og Theodosius.²⁷ Denne avtalen spilte ingen rolle i den endelige avslutninga på krigen i oktober året etter, her blander Orosius sammen hendelser som i utgangspunktet ikke har noe med hverandre å gjøre. Han nevner ingen avtale fra 382. Orosius sier heller ikke noe om hvem Alarik eller tilhengerne hans var; første gang de nevnes, omtales de bare som Alarik og hans gotere, uten at det kommer fram hva det innebærer å være goter på dette tidspunktet.²⁸

Eunapius (349–etter 404) var en filosof og historiker fra Sardis i Lilleasia, og var derfor lenger unna begivenhetene, og hadde mindre informasjon. Hans nedtegnelser ble også preget av at han

²⁰ Jordanes 1908: 29.146

²¹ Heather 1991: 71

²² Ammianus 2016: 15

²³ Guy Halsall, *Barbarian Migrations and the Roman West, 376–568*, Cambridge 2007: 179

²⁴ *Seven books of history against the pagans* i engelsk oversettelse

²⁵ Orosius, *Seven Books of History against the Pagans*, red. og overs. A. T. Fear, Liverpool 2010: 7.34.7

²⁶ Ammianus 2016: 27.5.10

²⁷ Halsall 2007: 181

²⁸ Orosius 2010: 7.37.2

var fiendtlig innstilt overfor både kristne og barbarer.²⁹ Historieverket hans dekket perioden fram til rundt 404, men finnes bare i fragmenter. Han er imidlertid rekonstruert av blant andre Zosimus (se under). I de få etterlatte fragmentene er det lite informasjon å finne om Alarik, annet enn at han var leder for en hær med barbarer.³⁰ Eunapius sier heller ingenting om noen fredsavtale mellom Theodosius og goterne.

Olympiodorus fra Theben skrev mest om begivenhetene fra 407 til 425, men hadde et sammendrag av tidligere hendelser fra i hvert fall så langt tilbake som 395. Han publiserte mellom 417 og 450.³¹ Som hos Eunapius er det kun fragmenter av hans verk som har overlevd, men han er rekonstruert av Zosimus og kirkehistorikeren Sozomen.³² Han nevner Alarik som stammeleder og leder av goterne, men det kommer ikke fram fra fragmentene hvem disse goterne var.³³

Zosimus' *Historia Nova* ('Ny historie') gir et overblikk over historien fra midten av 300-tallet og fram til 410. Han skrev sannsynligvis i Konstantinopel rundt år 500 og brukte i stor grad Eunapius og Olympiodorus som kilder. Han var, som Eunapius, fiendtlig innstilt mot kristne, og han ønsket å vise hvordan kristendommen hadde ledet Romerriket til undergangen.³⁴ Zosimus skriver ingenting om noen fredsavtale i 382, men hevder at goterne dro hjem og lot være å plage romerne mer etter at Theodosius ga Atanarik en kongelig begravelse i Konstantinopel.³⁵ Han blander hendelser og folk og framstiller det som om det var fred mellom romerne og alle gotiske folk etter Atanariks død i januar 381.³⁶ Alarik dukker opp hos Zosimus i 396, som leder for ei gruppe barbarer som plyndrer alt de kommer over mellom Trakia og Athen, men det blir ikke sagt noe mer om hvem han er.³⁷ Zosimus nevner ikke invasjonen i Italia, og antyder derfor at Alarik holdt seg i ro i Illyricum i perioden 397–405.³⁸

I tillegg til disse historieskriverne kjenner vi deler av goternes historie gjennom taler, som hos Claudianus. Filosofen Themistius talte til keiserne i Konstantinopel, til og med Theodosius, og

²⁹ Heather 1991: 75

³⁰ Eunapius 1983: 9.64

³¹ Olympiodorus, *Fragments*, i R. C. Blockley, *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus*, Liverpool 1981: 29

³² Heather 1991: 75

³³ Olympiodorus 1981: 1, 6, 7

³⁴ Heather 1991: 76

³⁵ Zosimus, *New History*, red. og overs. Ronald T. Ridley, Canberra 1982: 4.34.5

³⁶ Heather 1991: 334–335

³⁷ Zosimus 1982: 5.5–5.8

³⁸ Kommentar av Ridley i Zosimus 1982: 204

i tillegg kommer panegyrikerne Synesius fra Kyrene og Pacatus inn på gotisk historie, om enn i mindre grad.³⁹ Themistius holdt sin 16. tale for Theodosius i januar 383, og der snakker han gjentatte ganger om frivillig kapitulasjon og at goterne underkastet seg romerne.⁴⁰ Fra Pacatus har bare én tale overlevd, som ble holdt for Theodosius i 389, og der nevner han at goterne ble bønder på romersk jord og stilte med soldater til hæren etter fredsavtalen med romerne.⁴¹ Ingen av disse to skrev så sent at de nevner Alarik. I *De regno*, som trolig ble skrevet i 398/9, skrev Synesius at Theodosius gjorde goterne til allierte og ga dem land.⁴² Synesius nevner ikke Alarik med navn, men ifølge Heather skriver han om et folk som ikke kan være noen andre enn Alariks gotere, og de omtaler historien til de goterne som krysset Donau i 376 som sin fortid.⁴³ Denne tolkninga av Synesius støttes av Alan Cameron og Jacqueline Long.⁴⁴ Wolf Liebeschuetz mener imidlertid at tolkninga ikke er sannsynlig, og at goterne somntales ikke er den gruppa som blir ledet av Alarik.

³⁹ Heather 1991: 80

⁴⁰ Themistius, *Oration 16*, i Peter Heather og David Moncur, *Politics, Philosophy, and Empire in the Fourth Century: Select Orations of Themistius*, Liverpool 2001: 199.c, 210.b-c

⁴¹ Pacatus, *Panegyric to the Emperor Theodosius*, red. og overs. C. E. V. Nixon, Liverpool 1987: 22.3

⁴² Synesius, *On Kingship (De Regno)*, i Augustine Fitzgerald (red. og overs.) *The Essays and Hymns of Synesius of Cyrene*, Oxford 1930: 15

⁴³ Heather 1991: 194–195

⁴⁴ Alan Cameron og Jacqueline Long, *Barbarians and Politics at the Court of Arcadius*, Berkeley 1993: 112–117

2 Historiografi

2.1 Fredsavtalen i 382

Som nevnt slo goterne den romerske hæren og drepte keiser Valens ved Adrianopel i 378. Krigen mot romerne fortsatte fram til 382, og hva som skjedde etter det har vært kilde til mye diskusjon. På dette tidspunktet var Theodosius blitt keiser, men vi vet lite hva en eventuell fredsavtale mellom ham og goterne kan ha inneholdt.⁴⁵ Etter 382 forsvant en hel generasjon gotiske ledere fra Adrianopel, inkludert Fritigern, fra historien, og kildene sier lite om de goterne som angivelig skal ha sluttet denne fredsavtalen med keiseren. Ifølge Guy Halsall har fredsavtalen fra 382 tradisjonelt blitt sett på som en milepæl i romersk historie, da den endte med en *foedus*, politisk avtale, som bosatte ei ikke-romersk gruppe som en semi-autonom enhet innenfor rikets grenser.⁴⁶ Han problematiserer denne oppfatninga siden ingen kilder refererer til noen *foedus* med goterne før Jordanes, på 550-tallet, i sin *Getica*:

Defuncto ergo Aithanario cunctu eius exercitus in servitio Theodosii imperatoris perdurans Romano se imperio subdens cum milite velut unum corpus effect militiaque illa dudum sub Constantino principe foederatorum renovate et ipsi dicti sunt foederati.

Now when Athanaric was dead, his whole army continued in the service of the Emperor Theodosius and submitted to the Roman rule, forming as it were one body with the imperial soldiery. The former service of the Allies under the Emperor Constantine was now renewed and they were again called Allies.⁴⁷

Ut fra dette sitatet ser vi at heller ikke Jordanes omtaler noen *foedus* med goterne, men skriver at goterne fornyer en avtale gjort med keiser Konstantin, og at de derfor igjen kan kalles *foederati*, allierte. Dette er imidlertid Atanariks folk, ikke goterne fra Adrianopel.

Det er i hovedsak to ulike forestillinger om fredsavtalen i 382. Herwig Wolfram slår fast at avtalen sannsynligvis var den mest betydningsfulle *foedus* i romersk historie, og omtaler den som et vendepunkt i historien om romerske institusjoner.⁴⁸ Han møtes motforestillinger fra

⁴⁵ Halsall 2007: 180

⁴⁶ Halsall 2007: 180

⁴⁷ Jordanes 1908: 28.145

⁴⁸ Herwig Wolfram, *History of the Goths*, overs. av Thomas J. Dunlap, Berkeley & Los Angeles 1988: 133

Halsall, Heather, Liebeschuetz og Kulikowski. Wolframs begrunnelse for viktigheten av denne avtalen er henta fra *Consularia Constantinopolitana*: «ipso anno uniuersa gens Gothorum cum rege suo in Romaniam se tradiderunt (the – or better: an – entire tribe of the Goths together with its king surrendered to Romania)».⁴⁹ Han sier at detaljene i avtalen er ukjent, men med utgangspunkt i dette sitatet presenterer han likevel en rekke punkter han mener avtalen inneholdt:⁵⁰ Goterne underkastet seg romerne, men var fortsatt barbarer og kunne derfor ikke gifte seg med romere. De ble tildelt skattefritt land, eiendommene var fortsatt romerske, men goterne ble sett på som autonome. Goterne skulle bistå romerne med militærtjeneste, men gotiske stammeledere skulle bare ha lavere kommando og være underordnet en romersk general. Goterne ble bosatt side om side med provinsbeboere, de skulle drive og leve av jorda de fikk tildelt, og de fikk en årlig betaling av ukjent størrelse.

Halsall gir en helt annen beskrivelse av krigen og fredsslutninga. Han skriver at «[i]t was indeed a war that ended with a whimper rather than a bang», og at ingenting tyder på at en avtale ble inngått mellom likeverdige parter.⁵¹ Ingen kilder sier noe om at det fantes gotiske ledere på dette tidspunktet, Fritigern blir ikke nevnt lenger, enten fordi han var død, eller fordi han bare var én av mange ledere for små grupper, og det er svært usannsynlig at romerne kunne gjøre en avtale med ei stor autonom gruppe uten en felles leder.⁵² Denne mangelen på ledere har ført til noen kreative løsninger, som for eksempel hos Isidor av Sevilla, som skrev rundt år 600. Han valgte å datere Alariks lederskap tilbake til 380 for å få historien til å henge sammen.⁵³ Av samme grunn mener Halsall at det er vanskelig å se for seg ei felles gotisk bosetting etter 382, og at det mer sannsynlig ble sluttet fred med mindre grupper gjennom en rekke *deditiones*, kapitulasjoner, heller enn én enkelt *foedus*, og at goterne dermed ble bosatt i spredte grupper og ikke lenger kunne oppfattes som en enhet.⁵⁴ Han mener en *foedus* i 382 er en historisk konstruksjon, og at de tidligere gotiske gruppene opphører på dette tidspunktet; i årene mellom 382 og 395 endret betydninga av en goter seg betraktelig.⁵⁵ Goterne som ble bosatt av

⁴⁹ *Consularia Constantinopolitana*, i R. W. Burgess (red. og overs.) *The Chronicle of Hydatius and the Consularia Constantinopolitana*, Oxford 1993: 241, oversettelse fra Wolfram 1988: 133

⁵⁰ Wolfram 1988: 133

⁵¹ Halsall 2007: 183

⁵² Halsall 2007: 182–183

⁵³ Halsall 2007: 183

⁵⁴ Halsall 2007: 182

⁵⁵ Halsall 2007: 185

Theodosius ble, sammen med andre gotiske og barbariske grupper, en betydelig del av den østromerske hæren.⁵⁶

Oppfatninga om at freden ble inngått med flere mindre gotiske grupper, støttes også av Liebeschuetz. Han mener at på bakgrunn av de samtidige kildene Pacatus, Themistius og Orosius er det liten tvil om at goterne ble bosatt som bønder.⁵⁷ Samtidig delte en del av goterne bolig med romerske provinsbeboere, og han mener disse ikke var bønder, men var innkvartert som soldater og var en del av felthæren.⁵⁸ Basert på de samme samtidige kildene omtaler også Heather freden som en *deditio*, der goterne ble gitt land hvor de kunne drive jordbruk.⁵⁹ Goterne ble ikke bosatt som krigsfanger, men de hadde forhandlet fram en kapitulasjon som gjorde at de kunne fortsette med sitt stammeliv innenfor Romerriket grenser.⁶⁰ Ifølge Kulikowski er dette basert på Synesius, som var svært kritisk til rikets bruk av barbarisk arbeidskraft, og det beviser derfor ingenting.⁶¹ Mens Wolfram mente at goterne ble tildelt skattefritt land, uten å presentere noen kilder for dette, støtter Heather seg fortsatt på de samtidige kildene Themistius og Pacitus og hevder at goterne betalte skatt.⁶²

Kulikowski sier lite om hva fredsavtalen eventuelt kan ha inneholdt, men oppsummerer det lille vi kan si for sikkert slik: Goterne som hadde terrorisert Balkan siden slaget ved Adrianopel, sluttet å gjøre det, og romerske samtidskilder var enige om at den gotiske trusselen var over.⁶³ Han skriver at det er bevis for mye gotisk aktivitet både i og utenfor riket i tiårene som fulgte, men lite for de goterne som ble bosatt etter freden i 382. Dette kan tyde på at de levde et fredelig liv på Balkan og ikke ble hørt fra igjen.⁶⁴

Wolfram leser svært mye ut fra et kort sitat i *Consularia Constantinopolitana* og ilegger dette svært mye innhold det i utgangspunktet ikke har. Han sammenligner avtalen med lignende hendelser i historien og trekker slutninger ut fra det. Gotiske bosetninger innenfor rikets grenser var svært vanlig og det virker overdrevet å tro at denne avtalen var et stort og viktig vendepunkt.

⁵⁶ Leif Inge Ree Petersen, *Siege Warfare and Military Organization in the Successor States: Byzantium, the West and Islam*, Leiden 2013: 41

⁵⁷ J. H. W. G. Liebeschuetz, *Barbarians and Bishops: Army, Church, and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*, Oxford 1990: 28

⁵⁸ Liebeschuetz 1990: 29

⁵⁹ Heather 1991: 158

⁶⁰ Heather 1991: 159

⁶¹ Kulikowski 2007: 152

⁶² Heather 1991: 159

⁶³ Kulikowski 2007: 153

⁶⁴ Kulikowski 2007: 154

Ifølge Leif Inge Ree Petersen var goternes oppførsel etter 382 særdeles vanlig: De ble integrert blant romere og andre barbariske folk i romersk tjeneste og bemannet grensene mot Donau side om side med romerne.⁶⁵ Forestillinga om at goterne ble bosatt som ei stor gruppe med en spesiell *foedus* med romerne virker ikke plausibel og det er vanskelig å finne holdepunkter for at dette skal ha vært et stort vendepunkt i historien.

2.2 Alariks gotere

Alarik blir først nevnt i kildene i 394, da han kjempet for Theodosius mot usurpatoren Eugenius.⁶⁶ På dette tidspunktet var det mange gotiske ledere i den romerske hæren, og det var mange gotiske grupper både i riket og på grensen. Alarik hadde ingen maktbase utenfor imperiet han kunne hente støtte fra, og ikke et rike han kunne flykte til dersom det skulle bli nødvendig, men han klarte å bygge opp en base av tilhengere innenfor riket.⁶⁷ De gotiske gruppene som hadde krysset Donau i 376, eksisterte ikke lenger, men noen har hevdet at Alariks tilhengere var etterkommere av disse.⁶⁸ Ifølge Heather mente Synesius, som Claudianus, at Alariks hær besto av de goterne som ble berørt av fredsavtalen i 382.⁶⁹ Heather argumenterer for at goterne ønsket å fornye fredsavtalen etter Theodosius døde, og at Alarik ble valgt som den første lederen over ei samla siden avtalen ble inngått.⁷⁰ Andre mener imidlertid at det var altfor mange gotere rundt år 400 til at dette kan stemme, og at Alariks tilhengere derfor bestod av krigerbander eller hærer som ble rekruttert av romerne etter Adrianopel.⁷¹ Dette må da ha vært flerspråklige grupper som ikke hadde noen felles identitet, og deres gotiske identitet var derfor knyttet til lederen.

Halsall mener at Alariks gotere var en hærstyrke, ikke en stamme eller et folk på vandring for å finne land hvor de kunne bosette seg.⁷² Dette støttes også av Liebeschuetz, om mener at flere og flere grupper sluttet seg til etter hvert som denne hærstyrken forflytta seg og oppnådde suksess.⁷³ En av lederne som førte goterne inn i Romerriket, og året etter ble leder for deres

⁶⁵ Petersen 2013: 41

⁶⁶ Halsall 2007: 190

⁶⁷ Kulikowski 2007: 157

⁶⁸ Kulikowski 2007: 158

⁶⁹ Heather 1991: 195

⁷⁰ Peter Heather, *The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians*, Oxford 2006: 212–213

⁷¹ Halsall 2007: 190

⁷² Halsall 2007: 191

⁷³ Liebeschuetz 1990: 75

militære operasjoner, var Alavivus, og det finnes teorier som hevder at han var far til Alarik. Dette kunne ha forklart Alariks tilknytning til disse goterne, men det er kun basert på deres navnelikhet.⁷⁴ Lignende teorier, basert på navnelikhet knytter ham også til Ariarik og Atanarik, gotiske ledere fra før invasjonen, noe som vil knytte Alarik til et gotisk dynasti, men det er ingenting annet enn alliterasjon som tilsier at dette stemmer.⁷⁵

Kulikowski henviser til Zosimus når han skriver at Alarik ble sint for å ikke ha fått mer makt i hæren etter seieren mot Eugenius, og at det ble starten på et opprør.⁷⁶ Heather mener at en av tingene goterne ønsket i reforhandlinga av fredsavtalen fra 382 var å gi Alarik formell tittel som romersk general, *magister militum*.⁷⁷ Alarik hadde allerede ei trofast gruppe med tilhengere, og opprøret vokste på samme måte som det hadde gjort rundt Fritigern, ved at flere og flere grupper sluttet seg til. Noen av disse kan ha vært blant de gotiske beboerne på Balkan fra 382, men ingen kilder støtter at Alarik samlet hele eller store deler av denne gruppa.⁷⁸ Liebeschuetz poengterer at det ikke er noen grunn til å tro at de goterne som ble gitt land av romerne, forlot dette i hopetall for å følge Alarik.⁷⁹ Han mener det er sannsynlig at da Alarik gjorde opprør i 395 sluttet flere barbariske grupper seg til dem etter hvert som de forflytta seg.⁸⁰

Hæren til Alarik møtte romerne, under ledelse av Stilicho, i kamp fem ganger i løpet av en tiårsperiode.⁸¹ Det at de aldri ble knust av romerne kan tyde på at Alarik ledet en mektig hær. Etter 402 trakk Alarik seg tilbake fra Italia, trolig etter å ha inngått en avtale med Stilicho.⁸² Ifølge Zosimus skulle Stilicho bruke Alarik for å få vestlig kontroll over Illyricum og gjøre dette til en del av Honorius sitt keiserrike.⁸³ Stilicho ble henrettet i 408, og det førte til at Alarik ikke fikk betaling for å opprettholde sin del av avtalen og fortsette freden med romerne. Han beleiret derfor Roma vinteren samme år for å presse myndighetene til forhandlinger, men da dette ikke førte fram, endte goterne med å innta og plyndre Roma 24. august 410.⁸⁴ Alarik døde av sykdom ikke lenge etter, og hans svigerbror Athaulf etterfulgte ham som leder de neste fem

⁷⁴ Kulikowski 2007: 128–129

⁷⁵ Heather 1991: 30

⁷⁶ Kulikowski 2007: 164

⁷⁷ Heather 2006: 213

⁷⁸ Kulikowski 2007: 165

⁷⁹ Liebeschuetz 1990: 51

⁸⁰ Liebeschuetz 1990: 57

⁸¹ 392/3, 395, 397 og to ganger i 402, først ved Pollentia, deretter ved Verona noen måneder senere

⁸² Liebeschuetz 1990: 64

⁸³ Zosimus 1982: 5.26.2–3

⁸⁴ Zosimus 1982: 5.36, Olympiodorus 1981: 6–7

årene. I 418 fikk goterne landområder av romerne, og ble bosatt i Gallia, og ifølge Halsall var det først etter dette at det ble vanlig å referere til goterne som *foederati*.⁸⁵

2.3 Etnografi

Ifølge Guy Halsall må synet på barbarer analyseres lag for lag. På overflata var barbarer noen som snakket et uforståelig språk, et syn romerne hadde arvet fra grekerne, og fra det tidlige imperiets tider viste ordet til de som bodde utenfor romernes politiske grenser og motsatte seg deres styre.⁸⁶ Romerne mente barbarene hadde en mer primitiv livsstil, som sivilisasjonen hadde overvunnet i tidligere tider.⁸⁷ Hvis man graver dypere, ser man at fenomenet barbar omhandler politisk geografi og ei forestilling om at det romerske imperiet var verdens sentrum, omringet av barbarer.⁸⁸

Når man snakker om romere i møte med barbarene, dukker ofte *germanerne* opp, og de framstilles ofte som ei samla gruppe av barbarer. Det som kunne være felles for dem var at de snakket dialekter som kan omtales som germansk, men dette var ikke samlende, og trolig noe de ikke sjøl var klar over før på 700-tallet.⁸⁹ Walter Goffart viser til *Laterculus Veronensis* (Verona-lista), fra 300-tallet, som regner opp 50 folkeslag med grenser til det romerske imperiet.⁹⁰ Denne lista viser at romerne skilte folkene fra hverandre, og sjøl om flere av disse ble kalt germanske, var ikke det en betegnelse de brukte om seg sjøl, men noe som var skapt av romerne.⁹¹ Goffart trekker også fram de latinske poetene, som skrev om en trussel fra de ville, fattige og ubeseirede folkeslagene som levde mellom den siviliserte verden og havet i nord.⁹² Den romerske historikeren Tacitus (ca. 56–ca. 120 e.Kr.) trakk dette enda lenger og omtalte germanerne som ikke bare ville, men også uforsiktlige, og drevet bare av blindt raseri.⁹³ Også Herwig Wolfram beskriver forestillinger om at barbarene var drevet av onde ånder, de manglet evne til å tenke rasjonelt, og var mer like dyr enn mennesker.⁹⁴ Dette satte en standard for

⁸⁵ Halsall 2007: 233

⁸⁶ Halsall 2007: 45–46

⁸⁷ Halsall 2007: 47

⁸⁸ Halsall 2007: 46

⁸⁹ Walter Goffart, *Barbarian Tides: The Migration Age and the Later Roman Empire*, Philadelphia 2006: 5

⁹⁰ Goffart 2006: 41

⁹¹ Goffart 2006: 25

⁹² Goffart 2006: 23

⁹³ Halsall 2007: 50

⁹⁴ Wolfram 1988: 6

hvordan barbarer ble oppfattet, og trakk tydelige skillelinjer mellom dem og de siviliserte romerne.

Halsall poengterer at også den romerske identiteten var flytende. Et tydelig karaktertrekk for barbarer var at de ikke klarte å følge lovene, så de ble ofte slått sammen med andre grupper som motsatte seg offentligheten eller drev med ulovligheter.⁹⁵ Romere som ikke fulgte lovene og oppførte seg riktig, kunne degraderes fra romere til slaver eller barbarer, på samme måte som barbarer gjennom god og lovlydig oppførsel kunne bli hyllet for å være like mye romere som romerne sjøl, på tross av sitt opphav. Romersk identitet var derfor avhengig av mye mer enn fødested og opphav.⁹⁶ Dette er veldig tydelig hos Stilicho, som hadde fått romersk oppdragelse og minimalt med vandalsk påvirkning; lite kunne skille ham fra en hvilken som helst romersk offisersønn.⁹⁷ Under senromerriket kjente man godt til disse etniske stereotypiene og kunne bruke dem som man ville. Barbar ble en retorisk kategori som kunne brukes slik det passet best for å understreke de poengene man ønsket, og nettopp derfor understreker Halsall viktigheten av å undersøke konteksten når det er snakk om barbarer.⁹⁸

2.4 Barbarisering av den romerske hæren

Romerriket hadde kontroll ut over grensene sine gjennom klientstater. Ifølge Hugh Elton var ikke termen *cliens* noen formell status, men et uttrykk for et tett forhold over en begrensa tidsperiode.⁹⁹ Klientstatene var små stammer og høvdingeriker langs de romerske grensene som var under sterk politisk, økonomisk og kulturell kontroll av riket. Disse gruppene eksisterte fordi romerne hadde bruk for dem, og dersom de ikke samarbeida, fikk dette store konsekvenser ved at romerne fratok dem subsidier, gaver og handelsrettigheter så de ikke hadde mulighet til å betale sine støttespillere.¹⁰⁰ De kunne også tvinge hele stammer til å flytte og erstatte dem med andre, plyndre dem, eller kaste lederne til løvene i amfiteatrene.¹⁰¹ Disse klientstatene var en del av et system sterkt kontrollert av romerne, og sørget for at folk utenfra riket ble rekruttert til hæren når det var behov for det. Klientvesenet var en effektiv måte å kontrollere grensene

⁹⁵ Halsall 2007: 55

⁹⁶ Halsall 2007: 55–56

⁹⁷ Hugh Elton, *Warfare in Roman Europe AD 350–425*, Oxford 1996: 141

⁹⁸ Halsall 2007: 56–57

⁹⁹ Elton 1996: 186

¹⁰⁰ Petersen 2013: 75–76

¹⁰¹ Petersen 2013: 76

på, og hjalp til med å løse rekrutteringsproblemer til hæren.¹⁰² Det var derfor et viktig ledd i det som omtales som barbarisering av den romerske hæren.

Man kan snakke om en barbarisering av hæren både fordi mange ble rekruttert fra utenfor rikets grenser, og fordi hæren tok til seg tradisjoner fra disse barbarene. Mange barbarer ble frivillig med i den romerske hæren, for eksempel i forsøk på å gjøre militær karriere, mens andre ble med gjennom verneplikt som krigsfanger eller etter å ha blitt slått av romerne. Barbarene som ble med i hæren, ser ut til å ha vært like trofaste og pålitelige som de romerske soldatene.¹⁰³ Hæren som helhet skapte en barbarisk identitet, uavhengig av opphavet til soldatene, og denne identiteten var konstruert, basert på klassisk etnografisk tradisjon.¹⁰⁴ Halsall sammenligner det med bruk av gladiatorer i antikken eller moderne hollywoodisering av indianere. Autentiske og fiktive elementer blir blandet sammen, uavhengig av hvor eller når de er fra, og de danner til sammen et stereotypisk bilde.¹⁰⁵ Formålet var å lage ei gjenkjennelig framstilling av barbarene, ikke at det skulle stemme med virkeligheten.

Halsall viser hvordan barbariseringa kommer til syne på tre ulike måter.¹⁰⁶ Det første eksempelet han nevner, er en tradisjon med å hylle lederne ved å løfte dem opp på skjoldene sine og heve dem over hæren. Dette ble mer vanlig i perioden etter Romerriket og ble tidvis sett på som en gammel barbarisk tradisjon. Forbindelsen til barbarer er imidlertid svært tynn, og dette var trolig noe som oppstod i den senromerske hæren. Tacitus nevner ett tilfelle, fra det første århundret etter Kristus, men utover det var dette ukjent utenfor imperiet. Det neste eksempelet Halsall trekker fram, er offiserenes bruk av pisk. Dette blir nevnt som en barbarisk skikk, men også dette kan diskuteres. Det siste synlige tegnet på barbarisering er sjølve klesdrakta til hæren. Den hadde endra seg fra klassisk romersk antrekk til et mer barbarisk uttrykk med blant annet bukser. Dette inntrykket ble også forsterka av at hæren fikk våpen med barbariske assosiasjoner, som for eksempel lange sverd. Den barbariske moten gjorde at keiser Honorius innførte lover som sa at i Roma kunne ingen ha på bukser, ha langt hår eller ha klær laget av skinn, ikke engang slaver.¹⁰⁷

¹⁰² Halsall 2007: 149

¹⁰³ Elton 1996: 138

¹⁰⁴ Halsall 2007: 109

¹⁰⁵ Halsall 2007: 109

¹⁰⁶ Halsall 2007: 104

¹⁰⁷ Elton 1996: 145

Foruten den synlige barbariseringa har vi også det romerske krigsropet, *barritus*. Ifølge Elton var dette en barbarisk skikk som ble adoptert av romerne, og det kan derfor sees på som bevis for barbarisering av hæren.¹⁰⁸ Halsall er derimot litt mer tilbakeholden og sier at vi umulig kan vite om dette faktisk var noe romerne hadde hentet fra barbarene, eller om det bare var noe de hadde begynt med fordi det var sånn barbarer ble oppfattet i den klassiske etnografien.¹⁰⁹ Ifølge Ammianus startet krigsropet «som en svak hvisking, men stiger etter hvert til det lyder som bølgeslag mot klippene.»¹¹⁰ Dette skulle gi en fryktinngytende framtoning for å skremme fienden.

Claudianus er et godt eksempel på hvordan slike stereotypier av barbarer ble brukt i diktning. Det viktigste hos Claudianus var ikke å framstille virkeligheten, men å hylle de romerske heltene. Han bruker ulike retoriske og litterære grep for å underbygge påstandene han kommer med, og i *De bello Gothico* har han fokus på å framstille Alarik og goterne i tråd med det stereotypiske bildet av en barbar. Han bruker retorikken til å trekke fram forskjellene mellom Alarik og Stilicho, som på tross av ganske likt opphav endte opp med svært forskjellige militære karrierer.

¹⁰⁸ Elton 1996: 144

¹⁰⁹ Halsall 2007: 104

¹¹⁰ Ammianus 2016: 16.12.43

3 Claudianus og senantikk litteratur

Den latinske poesien hadde sin storhetstid med gullalderen rundt keisertida til Augustus (27 f.Kr.–14 e.Kr.), og den blomstret videre utover det første århundret. Deretter var imidlertid tilbakegangen sterk, og det er lite overlevert poesi fra de påfølgende århundrene.¹¹¹ Jean-Louis Charlet hevder at latinsk poesi gjenoppsto fra asken i keiser Konstantins tid, med den kristne dikteren Juvencus, og hadde en ny blomstring i perioden 360–410. Poesien som oppsto i denne perioden var preget av den triumferende atmosfæren riket opplevde under keiserne Konstantin og Theodosius, samtidig som den klassiske arven ble videreført med tradisjonelle former for epikk og lyrikk.¹¹² Alan Cameron omtaler denne videreføringa av klassisk tradisjon som uunngåelig, interessen for de tidligere romerske dikterne måtte en eller annen gang komme tilbake, og da den gjorde det var den sterkt påvirket av diktere som Vergil og Ovid.¹¹³

Imitatio var et sentralt element i hele den antikke diktninga. Hele verselinjer eller åpningsfraser og avslutninger, fra klassiske diktere kan finnes igjen hos de senantikke, enten ilagt ny mening i en ny kontekst, eller som allusjoner.¹¹⁴ Det ble også en større interesse for å beskrive naturfenomener enn det hadde vært hos tidligere poeter, men dette ser man mindre av hos Claudianus, som holdt seg mer til den klassiske tradisjonen.¹¹⁵ Hos Claudianus ser vi en mer utstrakt bruk av *similes* enn hos hans forgjengere. Similene er ofte lange og er viktigere som egne elementer enn som en del av handlinga. De bryter opp det narrative og skaper pauser framfor å drive handlinga framover.¹¹⁶ Dette var en del av tradisjonen fra Alexandria,¹¹⁷ hvor enkeltdeler av teksten var vel så viktige som helheten. I panegyrikken generelt ble det narrative kuttet ned, og det var større fokus på enkelte scener. Ifølge Cameron består både talene og eposene til Claudianus av bare etterfølgende taler og beskrivelser, uten noen klar handlingsgang.¹¹⁸

I tillegg til det tematiske var det også skille mellom diktformene i den klassiske tida og i senantikken. De tradisjonelle formene epos og lyrikk ble ført videre, men nå med nye kvaliteter

¹¹¹ Alan Cameron, «Poetry and Literary Culture in Late Antiquity» i Simon Swain og Mark Edwards (red.) *Approaching Late Antiquity: The Transformation from Early to Late Empire*, Oxford 2004: 328

¹¹² Jean-Louis Charlet, «Aesthetic Trends in Late Latin Poetry (325–410)» i *Philologus* 132(1) 74–85, 1988: 74

¹¹³ Cameron 2004: 350

¹¹⁴ Charlet 1988: 76

¹¹⁵ Alan Cameron, *Claudian: Poetry and Propaganda at the Court of Honorius*, Oxford 1970: 292–293

¹¹⁶ Cameron 1970: 297

¹¹⁷ Claudianus kom fra Alexandria, se nedenfor, kap. 3.2

¹¹⁸ Cameron 1970: 262–263

og brukt til nye formål. Claudianus kombinerte eposet, det lange fortellende diktet, med panegyrikk, for å hylle blant andre Stilicho.¹¹⁹ Dikterne kunne strekke seg lenger bort fra den tradisjonelle metrikken enn tidligere. Metrikk, eller verselære, omhandler den rytmiske oppbygginga av vers, og i antikken var det rytme, ikke rim, som sto sentralt. Både Homer og Vergil benyttet heksameter i sine epos, det vil si at hver verselinje besto av seks trykkunge stavelser. Senantikke diktere har blitt kritisert for å redusere poesien til en språklig lek, og holde en langt lavere standard enn de klassiske dikterne.¹²⁰ Claudianus benyttet seg imidlertid gjerne av det klassiske heksameteret i sin diktning.

På tross av nye tradisjoner og nytt tematisk innhold, var det også noe som ikke hadde endra seg siden gullalderen. Mytologi hadde vært et sentralt element i tidligere gresk og latinsk diktning, og det var like sentralt nå i senantikken.¹²¹ Vergil var et viktig forbilde for både retorikere og diktere, og han påvirket latinsk prosa sterkt i mange hundre år etter sin egen tid.¹²² Også Claudianus var tydelig påvirket av ham, og man ser blant annet like tydelige mytologiske trekk i Claudianus' diktning som hos Vergil, over 400 år tidligere. Ifølge Cameron er forklaringa på mytologiens sterke posisjon i litteraturen ganske enkel: Klassisk mytologi var en uunnværlig del av utdannelsen, både før og etter kristninga.¹²³ Man forventet at mottakerne av litteraturen kjente til de mytologiske historiene og gjenkjente dem i diktninga. Poetene ble sentrale i elitens utdanning, og det å beherske verseformene ble svært viktig. De studerte de klassiske poetene nøye, og ifølge Cameron kan deler av Claudianus' diktning forveksles med lyrikk fra sølvalderen.¹²⁴

3.1 Panegyrisk-episk diktning

Panegyrikk-epikk kan omtales som en underkategori av eposet og brukes som en beskrivende betegnelse på mye av Claudianus' diktning. Dette er imidlertid en betegnelse som er tillagt hans diktning av andre, han presenterte sjøl sine verker som epos. Rene panegyriske dikt på heksameterform kom først senere, av diktere inspirert av Claudianus.¹²⁵ Panegyrikk var i

¹¹⁹ Se under, kap panegyrisk-episk

¹²⁰ Scott McGill, «Latin Poetry» i Scott Fitzgerald Johnson (red.) *The Oxford Handbook of Late Antiquity*, Oxford 2012: 337

¹²¹ Cameron 2004: 329

¹²² Cameron 2004: 345

¹²³ Cameron 2004: 342

¹²⁴ Cameron 2004: 346

¹²⁵ Catherine Ware, *Claudian and the Roman Epic Tradition*, Cambridge 2012: 19

utgangspunktet en gresk tradisjon, men Cicero mente den var nødvendig for romerne også, for å hylle de som fortjente det, og det var derfor sentralt også i romersk litteratur.¹²⁶ I Romerriket var begravelser panegyrikkens hovedbruksområde i starten, men retningslinjene for panegyrikken kom også til nytte når politikere skulle vise takknemlighet. Viktigheten av dette vokste i takt med imperiet, og alle politikere måtte etter hvert kunne framføre lovtaler til enhver anledning.¹²⁷ I senantikken var det en viktig del av ulike keiserlige seremonier og ble brukt for å underbygge et legitimt styre.¹²⁸ Claudianus' dikt hadde mange likhetstrekk med prosaisk panegyrikk i blant annet struktur og innhold, men han tilførte en ny forestillingsevne, og poesien reflekterte seremoniene på en måte prosaen ikke kunne. Seremoniene var storslåtte, med keiseren i sentrum. Keiseren var opphøyet nærmest som en gud og skulle imponere tilskuerne med autoritet og prakt.¹²⁹

Catherine Ware skriver om Claudianus' panegyrisk-episke diktning, og hvordan han ikke hadde noe klart skille mellom de to sjangrene. Det at han brukte heksameter i diktene sine, satte dem inn i en episk kontekst og plasserer ham i en lang rekke med romerske episke diktere, men innholdet kunne likevel være tydelig panegyrisk.¹³⁰ Når Stilicho sammenlignes med ei løve er dette en episk simile, som er et av flere episke *topoi* Claudianus bruker, og dette er en av tingene som gjør at diktninga hans omtales som episk, ifølge Ware.¹³¹ Han mangler det episke narrative, men har nok *topoi* til at han likevel plasseres innen epikken. Foruten similene nevner hun krigsråd, heltens tale til troppene og hærkatalog, og alt dette finner vi igjen i *De bello Gothico*.¹³² Ware problematiserer det at Claudianus ofte plasseres i samme rekke som de klassiske poetene og kalles den 'siste klassiske poet'. Denne tittelen indikerer at han tilhørte en fortidig tradisjon, men han levde i en periode hvor eksperimentering og kreativitet var sentralt, og havner derfor i en annen kategori enn diktere som Vergil og Lucan.¹³³

I retorikken hadde man klare regler og kunne få inspirasjon fra håndbøker istedenfor muser. Sjøøl om Claudianus også skriver om musene, er det tydelig at han støtter seg til disse bøkene. Spesielt i de første panegyrikkene til Honorius som konsul, hvor det ikke var store triumfer å

¹²⁶ Ware 2012: 22

¹²⁷ Ware 2012: 22

¹²⁸ Sabine MacCormack, *Latin Prose Panegyrics*, i T. A. Dorey (red.), *Empire and Aftermath: Silver Latin II*, London & Boston 1975: 155

¹²⁹ Ware 2012: 26

¹³⁰ Ware 2012: 18

¹³¹ Ware 2012: 43

¹³² Ware 2012: 43

¹³³ Ware 2012: 2

fortelle om, følger han et fastlagt mønster. Dette kommer ikke bare fram i det han skriver, men minst like godt i det han unnlater å fortelle. Han hyller familien, men mangel på egen politisk erfaring blir utelatt.¹³⁴ Det var også i diktene til Honorius han var mest formanende, ved å legge ord i munnen på keiserens avdøde far. Panegyriske framføringer var en arena hvor man kunne tale til keiseren og gi råd, enten ved å hylle noe han allerede hadde gjort, eller trekke fram eksempler på gode keisere fra tidligere tider.¹³⁵ Tidlige panegyrikere søkte inspirasjon i det homeriske epos. Der ble heltens berømmelse skapt gjennom å fortelle om deres gjerninger og triumfer, mens i panegyrikken var hyllesten av sjølve æren viktigere enn handlingene som førte til den.¹³⁶

3.2 Claudianus

Claudianus kom fra Alexandria i Egypt og var en del av et miljø med vandrende poeter. Dette var profesjonelle poeter som vandret fra by til by i jakt etter arbeid. De fleste av dem var gresktalende, men siden Claudianus behersket både gresk og latin kunne han dra til Roma og gjøre karriere der. Han skrev sannsynligvis det meste av sin lyrikk i Italia, og svært lite eksisterer av hans greske diktning.¹³⁷ Som en gresk poet med svært god kjennskap til de tidligere latinske diktere representerer Claudianus ifølge Cameron sjølve essensen av den senantikke litterære kulturen.¹³⁸

3.2.1 Liv og diktning

Claudianus kom til Roma som ung mann på 390-tallet. Han var hedning, men dette kan man ikke se gjennom diktene hans, da de ble skrevet for kristne og framført for et kristent publikum.¹³⁹ Han blir av Cameron trukket fram som den mest innflytelsesrike og bemerkelsesverdige poeten fra senantikken, og sjøl om mange andre diktere fra 300-tallet viste kjennskap til store forbilder som Lucan, Statius og Juvenalis og ble inspirert av disse, var det ingen som kunne sammenfatte og gjenskape stilen til alle tre på samme måte som Claudianus.¹⁴⁰

¹³⁴ Ware 2012: 23–24

¹³⁵ Ware 2012: 24–25

¹³⁶ Ware 2012: 20

¹³⁷ Alan Cameron, «Wandering Poets: A Literary Movement in Byzantine Egypt» i *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 14(4) 470–509, 1965: 471

¹³⁸ Cameron 2004: 354

¹³⁹ Cameron 2004: 341

¹⁴⁰ Cameron 2004: 351

Han var den mest sentrale innen panegyrisk diktning i det latinske vesten, dette ser man blant annet fordi diktene hans i så stor grad har blitt bevart, og fordi han ble mye etterlignet av de som kom etter ham.¹⁴¹ Det ble også reist en statue av ham på Trajans forum i Roma rundt år 400, noen som også vitner om hans storhet i samtida. Man antar at han døde i 404, og i tiåret før dette tilbragte han mye tid i Milano hos keiser Honorius og Stilicho. Nettopp det at han antas å ha dødd i 404 gjør ham til en spesielt interessant kilde til historien om Alarik. Han er den eneste kilden vi har som skrev om disse begivenhetene uten å vite at Alarik skulle ende opp med å plyndre Roma i 410.¹⁴²

Som nevnt ovenfor blir Claudianus' diktning beskrevet som ei krysning mellom gresk panegyrikk og latinsk epos, og sjøl om Claudianus ikke var den første som gjorde dette utviklet han langt på vei en ny sjanger gjennom sine dikt til ære for blant andre Honorius og Stilicho.¹⁴³ Poeten Statius skrev panegyrisk epikk på latin over 300 år tidligere i det korte diktet *De bello Germanico* ('Germanerkrigen'), om et av keiser Domitian sine felttog, men svært lite av dette har overlevd.¹⁴⁴ Claudianus er derfor den som for ettertida står sterkest innenfor denne tradisjonen. Bruken hans av heksameter var ingen litterær nyvinning, men han satte episke elementer inn i panegyriske vers på en måte som ikke var gjort tidligere.¹⁴⁵

I sitt arbeid fulgte Claudianus de store linjene nedfelt i de greske retoriske håndbøkene, men blandet gjerne ulike sjangre framfor å holde seg strengt til retningslinjene, og han kombinerte retorikk, filosofi, epikk og panegyrikk i diktene sine.¹⁴⁶ Cameron poengterer at Claudianus tilførte noe nytt til panegyrikken, og presenterer tre elementer som skiller seg fra det greske.¹⁴⁷ Det første han ser på er innholdet. Bruk av *exempla* var svært utbredt hos antikke talere, det vil si at de brukte historiske, litterære eller mytologiske handlinger i sin egen diktning, enten for å understreke et poeng, eller som et eksempel til etterfølgelse.¹⁴⁸ Alle *exempla* Claudianus bruker er romerske, og diktninga hans hyller romerske helter. I *De bello Gothico* ser vi dette ved at han sammenligner Stilicho med tidligere helter som Scipio Africanus og Marcus Furius

¹⁴¹ Cameron 2004: 353

¹⁴² Kulikowski 2007: 161

¹⁴³ Stephen Wheeler, «More Roman than the Romans of Rome: Virgilian (self-)fashioning in Claudian's *Panegyric for the Consuls Olybrius and Probinus*» i J. H. D. Scourfield (red.) *Texts and Culture in Late Antiquity: Inheritance, Authority and Change*, Swansea 2007: 99

¹⁴⁴ Cameron 2004: 353

¹⁴⁵ Wheeler 2007: 100

¹⁴⁶ Cameron 1970: 254

¹⁴⁷ Cameron 1970: 254–255

¹⁴⁸ Tormod Eide, *Retorisk leksikon*, Oslo 1999: 66

Camillus. Det neste poenget Cameron trekker fram, er at Claudianus' panegyrikk er på vers. Han var den første i vesten som brukte panegyrikk i verseform for seremoniell hyllest. Tidligere hadde ikke dette vært vanlig hos grekerne heller, sjøl om panegyrikk på vers hadde blitt vanlig der på Claudianus' tid. Til slutt trekker Cameron fram Claudianus' utstrakte bruk av personifisering, som var en sentral del av hans diktning. Han har personifikasjoner av for eksempel Roma, Tiberen, naturen og tida. Dette var vanlig hos latinske diktere og brukt av blant andre Vergil. Claudianus bruker dette til utbroderende beskrivelser og tillegger disse ulike figurene tale som er nødvendig for handlinga i diktet.¹⁴⁹

3.2.2 Presentasjon av verkene

Allerede i Claudianus' første latinske dikt *Panegyricus dictus Probrino et Olybrius consulibus* ('Panegyrikk til konsulene Probrinus og Olybrius')¹⁵⁰ kommer det tydelig fram at han har god kjennskap til latinsk litteratur og at han behersker både språket og eposet som sjanger godt.¹⁵¹ Diktet ble framført i år 395 som en hyllest til de unge brødrene Probrinus og Olybrius som var konsuler sammen. Theodosius var fortsatt keiser på dette tidspunktet, men han ble bare nevnt for å sette en historisk kontekst og for å øke hyllesten til konsulene, og er ikke en sentral skikkelse i diktet. Dette kan tyde på at Claudianus ville prøve å skape seg et navn i Roma, hvor Probrinus og Olybrius var konsuler, og ikke var ute etter en plass hos keiserens hoff på dette tidspunktet.¹⁵² Likevel var hans romerske debut så suksessfull at han ble invitert til å skrive en hyllest til neste års konsul, nemlig Honorius, nå keiser i vest etter sin fars død. Han skrev i alt fire panegyrikker til Honorius. Tre av dem omfattet hans konsulembeter, *Panegyricus de tertio/quatrosexto Consulatu Honorii Augusti* ('Panegyrikk om keiser Honorius' tredje/fjerde/femte konsulembete')¹⁵³, og det siste var en hyllest til bryllupet mellom Honorius og Stilichos datter Maria: *Epithalamium de Nuptiis Honorii Augusti* ('Bryllupssang til Honorius og Maria')¹⁵⁴. I tillegg skrev han fire korte *Fescennina*, mindre dikt som det var vanlig å presentere på ulike festivaler og seremonier, i forbindelse med bryllupet. Han skrev også panegyrikker til to andre konsuler: *Panegyricus dictus Manlio Theodoro consuli* ('Panegyrikk

¹⁴⁹ Cameron 1970: 276–277

¹⁵⁰ *Panegyric on the consuls Probrinus and Olybrius* i Platnauers oversettelse

¹⁵¹ Cameron 1970: 19

¹⁵² Cameron 1970: 35

¹⁵³ *Panegyric on the third/fourth/sixth consulship of the emperor Honorius* i Platnauers oversettelse

¹⁵⁴ *Epithalamium of Honorius and Maria* i Platnauers oversettelse

til konsulen Manlius Theodorus')¹⁵⁵ i 399 og *De consulato Stilichonis* ('Om Stilichos konsulembete')¹⁵⁶ i 400.

Som nevnt ovenfor hevdet Stilicho at han av keiser Theodosius ble utnevnt som regent for begge hans sønner, og etter framførelsen av *Panegyricus de tertio consulatu Honorii Augusti* ble det klart at Claudianus støttet Stilicho. All hans videre diktning bygger opp under dette. Dermed fungerte diktninga hans også som propaganda for Stilicho gjennom blant annet å stadig vise tilbake til hans påstand om regentskap.¹⁵⁷

Han skrev fire *vituperationes*, to mot Rufinus og to mot Eutropius. Ware presenterer *vituperatio* eller *invective* som det motsatte av panegyriker, så disse kan betegnes som spottedikt for å svekke politiske motstandere.¹⁵⁸ Rufinus var politisk mektig i Konstantinopel og en del av Theodosius' nærmeste krets. Da Arcadius ble keiser var det i praksis Rufinus som styrte i øst, og han var derfor Stilichos politiske motstander.¹⁵⁹ *In Rufinum* ('Mot Rufinus')¹⁶⁰ ble skrevet etter hans død for å feire og rettferdiggjøre drapet. Eutropius var konsul i Roma i 399 og nok en politisk motstander av Stilicho. Han var allerede upopulær i det vestlige Romerriket, og Stilicho bidro til å forsterke denne fiendtligheten ved å få Claudianus til å skrive to *vituperationes* som framstilte Eutropius i et svært dårlig lys. *In Eutropium* ('Mot Eutropius')¹⁶¹ omtales av Cameron som «the cruellest invective in all ancient literature.»¹⁶²

Cameron mener at *In Rufinum* og *In Eutropium* er Claudianus' beste dikt, fordi de tilhører en sjanger hvor han kunne eksperimentere og variere mer.¹⁶³ I panegyriker var det viktig at de var verdige mottakeren, i Claudianus' tilfelle ofte keiseren eller regenten, og da måtte han holde seg strengere til sjangeren og unngå lettsindighet og humor. I et *vituperatio* hadde han friere tøyler og kunne bruke grep som for eksempel satire og fiksjon.¹⁶⁴ Både *In Rufinum* og *In Eutropium* ble skrevet for å nedverdige motstandere av Stilicho, og skrevet for et publikum som forventet personangrep og grove fornærmelser. Av nettopp denne grunnen har denne sjangeren

¹⁵⁵ *Panegyric on the consulship of Fl. Manlius Theodorus* i Platnauers oversettelse

¹⁵⁶ *On Stilichos consulship* i Platnauers oversettelse

¹⁵⁷ Cameron 1970: 42

¹⁵⁸ Ware 2012: 21

¹⁵⁹ Cameron 1970: 63

¹⁶⁰ *Against Rufinus* i Platnauers oversettelse

¹⁶¹ *Against Eutropius* i Platnauers oversettelse

¹⁶² Cameron 1970: 126

¹⁶³ Cameron 1970: 258

¹⁶⁴ Cameron 1970: 258

mindre verdi som kilde til historiske hendelser, siden overdrivelser og løgner ble hyppig brukt og dikteren ikke følte de samme forpliktelsene som en historiker.¹⁶⁵ Diktene kan likevel si noe om det politiske klimaet, og debatten som dikteren var en del av. Claudianus er vår viktigste samtidskilde fra sin tid, men spesielt når det gjelder *vituperatio*, er det viktig å se dem i sammenheng med konteksten de ble skrevet i.

Claudianus skrev også et mytologisk og to historiske epos. Det mytologiske eposet *De raptu Proserpinae* ('Bortføringa av Proserpina')¹⁶⁶ er dedisert til Florentinus, som var prefekt i Roma fra august 395 til han falt i unåde hos Stilicho i 397. Dette kan man anta er grunnen til at diktet aldri ble gjort ferdig.¹⁶⁷ På tross av at diktet ikke ble ferdigstilt, er det hans mest kjente i dag, og han har på bakgrunn av dette ved flere anledninger blitt kalt den siste klassiske poet.¹⁶⁸ De to historiske eposene er *De bello Gothico* og *De bello Gildonico* ('Krigen mot Gildo')¹⁶⁹ handler om Gildo, som gjorde opprør mot Honorius og krigen mot ham. Dette eposet blir også av og til kategorisert som et *vituperatio*, under tittelen *In Gildonem* ('Mot Gildo').¹⁷⁰ Utover dette skrev han en rekke kortere dikt.

Claudianus skilte mellom panegyrikk og epikk i titlene på diktene sine. *Panegyricus dictus Probino et Olybrio consulibus* er tydelig panegyrikk, mens i *De bello Gothico* indikerer tittelen at dette er et epos. Når eposet imidlertid blir framført som en hyllest etter en seier, med seierherren blant publikum blir det også helt klart en panegyrikk.¹⁷¹ I flere tilfeller er det kun tittelen som avslører om det var ment som epos eller panegyrikk, da innhold og oppbygging i praksis er likt.¹⁷² Et viktig poeng med *De bello Gothico* er også å framstille Stilicho som en episk helt, dette kan være en av grunnene til at han har valgt å gi denne panegyrikken en episk tittel.

De bello Gothico er skrevet på heksameter og går over 647 linjer pluss et forord. I den tekstkritiske utgaven er eposet gitt navnet *Bellum Geticum*, og det vises der til at ulike utgaver

¹⁶⁵ Cameron 1970: 68

¹⁶⁶ *Rape of Proserpine* i Platnauers oversettelse

¹⁶⁷ Claudius Claudianus, *Claudian: in two volumes*, red. og overs. Maurice Platnauer, London & Cambridge, MA 1922: xiv

¹⁶⁸ McGill 2012: 339

¹⁶⁹ *The war against Gildo* i Platnauers oversettelse

¹⁷⁰ Ware 2012: 18

¹⁷¹ Om forskjellene mellom epikk og panegyrikk, se ovenfor, kap. 3.1

¹⁷² Cameron 1970: 261

av diktet har titlene *De bello Gothico* eller *De bello Getico*.¹⁷³ Jeg har valgt å bruke samme tittel som Maurice Platnauer har benyttet i sin oversettelse av eposet. Eposet ble skrevet i år 402, men den eldste bevarte utgaven er fra ca. 1050.¹⁷⁴ Under følger en oversikt over innholdet i eposet, hentet fra Claudia Schindlers gjennomgang.¹⁷⁵

Eposet starter med en innledende del, der det blir tydeliggjort at formålet er å hylle Stilicho (1–35). Deretter følger det Schindler omtaler som en epideiktisk sekvens (36–165).¹⁷⁶ En epideiktisk tale er en av de tre talesjangrene, og den skal handle om ros eller kritikk.¹⁷⁷ I dette tilfelle er det tydelig ros av Stilicho, og denne delen fokuserer på Stilicho som romersk helt og hvordan han egenhendig har utrettet så mye for Roma. Videre følger en beskrivelse av hvordan de herjet i Romerriket 30 år tidligere (166–212), og den dystre stemninga i den romerske befolkninga som følge av trussel om krig (213–266). Stilicho beroliger befolkninga gjennom en tale (267–313) og drar til Alpene for å samle allierte (314–449) før han returnerer til Roma i triumf (450–468). Deretter vendes blikket mot goterne, som har krigsråd og gjør seg klar til angrep (469–557). Etter goternes krigsråd følger en tale Stilicho holder til soldatene sine, der han forbereder dem til kamp (558–579). Mot slutten av eposet kommer det faktiske slaget (580–597) og de gotiske fangene blir presentert for folket (598–634). I avslutninga fokuserer han igjen på hvor stor seier Stilicho har vunnet, og hvor viktig slaget ved Pollentia var for romerne (635–647).

¹⁷³ Claudius Claudianus og John Barrie Hall, *Claudii Claudiani Carmina*. Berlin 2010: 240

¹⁷⁴ Claudianus og Hall 2010: 240, xviii

¹⁷⁵ Claudia Schindler, *Per carmina laudes: Untersuchungen zur spätantiken Verspanegyrik von Claudian bis Coripp*, Berlin 2009: 138

¹⁷⁶ Schindler 2009: 140

¹⁷⁷ Eide 1999: 72

4 Analyse

Claudianus' formål med eposet er å hylle Stilicho som en romersk helt og mektig general. For å oppnå dette målet benytter han ulike retoriske grep og henter inn litterære og mytologiske referanser som publikumet hans kjenner til. Samtidig bruker han de samme grepene for å skape kontraster mellom Stilicho og Alarik og framstille Alarik og goterne som klassiske barbarer. Jeg vil først gjøre en litterær analyse, der jeg ser på hvordan Stilicho og Alarik blir framstilt; deretter vil jeg knytte analysen til historiografien og diskutere hvordan Claudianus kan ha påvirket oppfattelsen av Alariks gotere.

4.1 Stilicho

På tida dette eposet ble framført, hadde Honorius blitt voksen, men det er likevel Stilicho som trekkes fram som romersk leder av Claudianus, og det er han som er den episke helten. Som dikter ved hoffet til Honorius var det viktig for Claudianus å finne en balansegang, hvor han kunne hylle generalen uten at det fikk keiseren til å virke mindre viktig. Dette gjorde han ved å opphøye Honorius forbi heltestadiet og gi ham gudestatus. Ifølge Ware har Claudianus vist i sine panegyriker til Honorius at han er verdig arven etter sin far, så det at Stilicho i dette eposet blir hyllet som Romas leder, er ikke fordi Honorius er uverdig.¹⁷⁸ Honorius er utelatt av dette eposet fordi han har overlatt alt det militære til Stilicho, som skal samle folket. Alle må stå sammen for å forsvare seg mot den store trusselen goterne representerer, og for å vise dette bruker Claudianus en metafor der han sammenligner riket med et skip der alle må bidra for å holde skipet i gang:

nunc instare manu, toto nunc robore niti
communi pro luce decet: succurrere velis,
exhaurire fretum, varios aptare rudentes
omnibus et docti iussis parere magistri.

Now for the general safety it befits us to use every effort, to struggle with all our strength – to attend to the sails, work the pumps, manage the various ropes, and obey every order of the skilful captain. (274–277)

¹⁷⁸ Ware 2012: 98

Her er det Stilicho som omtales som skutas kaptein, ikke keiseren. Det er Stilicho som leder hæren, og dermed står i spissen for det romerske folket.

Claudianus bruker retoriske virkemidler for å understreke sine poenger, blant annet blir *comparatio* flittig brukt. *Comparatio* er ei sammenligning der taleren forsterker sin sak ved å sammenligne den med en mindre betydningsfull hendelse,¹⁷⁹ og Claudianus sammenligner Stilichos bragder med hendelser fra både den romerske historien og mytologien. Dette kommer fram allerede i innledningsavsnittet i diktet, når han forteller om argonautertoget. Argonautene skulle hjelpe den greske heltene Jason med å hente det gylne skinn, og for å komme dit det var, måtte de blant annet seile mellom de dødelige klippene i Bosporos. Klippene slo sammen og knuste alle skip som passerte, men argonautene kom seg så vidt uskadet gjennom, og etter dette var klippene for alltid stille og lot alle passere. Denne bragden ga deres styrmann Tiphys stor berømmelse, og Claudianus retter oppmerksomheten mot denne berømmelsen når han trekker paralleller til Stilicho:

quodsi ardua Tiphyn
navis ob innocuae meritum sic gloria vexit,
quae tibi pro tanti pulso discrimine regni
sufficient laudes, Stilicho?

But if the merit of saving a single vessel from ruin won, and rightly won, for Tiphys
such meed of honour, what praises shall suffice for thee, Stilicho, who hast freed so
great an empire from destruction? (11–14)

Ved å sammenligne Stilichos heldedåd med en mindre viktig hendelse fra mytologien forsterker han Stilichos bragd. Her er intensjonen å etablere Stilicho som en betydelig seierherre som fortjener å hedres i ettertida, og formålet for eposet er satt. Han presiserer også hvordan Stilicho oppnådde sine resultater alene: «Thou and thou alone (Per te namque unum)» (36), mens Tiphys fikk hjelp fra gudene: «Tiphys alone – with heaven's help (solus post numina Tiphys)» (4). Her opphøyer han Stilicho over denne mytologiske heldedåden for å gjøre Stilicho til en mytologisk helt.

¹⁷⁹ Eide 1999: 38

Pyrrhos med så stort hell og høstet så stor ære for det, legitimerer at Stilicho også drev Alarik tilbake fra Italia, istedenfor å ta ham til fange eller drepe ham. Dette påpeker også Maurice Platnauer i sin oversettelse av eposet.¹⁸⁰ Det blir igjen poengtert hvordan Stilicho har oppnådd sin store seier uten hjelp. «But how much greater the task we see fulfilled by Stilicho alone! (quanto maius opus solo Stilichone peractum / cernimus!)» (133–134). Han overvant goterne på egen hånd, mens Pyrrhos allerede var svekket av andre før Curius' store seier.

Goterne sammenlignes med Hannibal, som ble sinket av Fabius¹⁸¹, slått i kamp av Marcellus¹⁸² og til slutt fordrevet av Scipio Africanus. Det disse tre var sammen om å gjøre, klarte Stilicho å utrette på egen hånd:

unus in hoc Stilicho diversis artibus hoste
tris potuit complere duces fregitque furentem
cunctando vicitque manu victumque relegat.

In the case of our latest foe Stilicho succeeded in combining in himself the diverse skill of all these three; he broke their frenzy by delaying, vanquished them in battle and drove the vanquished host from Italy. (142–144)

Det blir også gjort et nummer ut av hvor mye mer effektiv Stilicho var i å bekjempe sin fiende enn hans forgjengere hadde vært, da krigene mot Pyrrhos og Hannibal trakk ut i årevis, mens goternes invasjon kun varte én vinter (145–153).

Sist i rekken av generaler Stilicho sammenlignes med, kommer Marcus Furius Camillus. Camillus ledet hæren som slo gallerne etter de hadde inntatt Roma i 390 f.Kr. og ble etter det kalt Romas andre grunnlegger. Romerne planlegger å flykte fra goterne, og dette setter Ware i sammenheng med at romerne faktisk flyktet da gallerne truet Italia:¹⁸³ «Do you meditate shameful flight and fix your eyes on Gaul? (Quid turpes iam mente fugas, quid Gallica rura / respicitis)» (296–297) Ved å trekke denne parallellen mellom goterne og gallerne og den situasjonen romerne er i, trekkes samtidig en parallell mellom Stilicho og Camillus, enda en av

¹⁸⁰ Claudianus 1922: 134

¹⁸¹ Quintus Fabius Maximus Verrucosus, med tilnavnet Cuncator ('forsinker'), romersk statsmann og general

¹⁸² Marcus Claudius Marcellus, romersk general

¹⁸³ Ware 2012: 227

Romas tidligere helter. Ifølge Ware gjør Claudianus Stilicho til en ny Camillus.¹⁸⁴ Gjennom bruk av *comparatio* viser Claudianus igjen at Stilichos bragder overgår de tidligere generalene:

confusis rebus uterque
divinam tribuistis opem, sed tardior ille
iam captae vindex patriae, tu sospitis ultor.

At a time of dire peril ye both gave the aid of gods; but he too late avenged a captured
Rome, thou one still safe. (432–434)

Der Camillus bare hevnet et allerede erobret Roma, hindret Stilicho erobringa i å skje i utgangspunktet. Stilicho sammenlignes med ei lang rekke suksessfulle generaler og opphøyes til den største av dem alle. I tillegg til å gjøre ham til den største av generalene, sammenligner Claudianus også Stilicho sammenligna med sjølveste krigsguden: «here is Rome's true strength, her true leader, Mars in human form (sed vera iuventus, / verus ductor adest et vivida Martis imago)» (467–468). Dette er et tydelig signal til det romerske folket om at de er i trygge hender.

Alle egenskaper som blir tillagt Stilicho, er brukt for å trekke fram hans militære og ledende egenskaper og sier ingenting om hvem han var. Ifølge Ware var ikke Claudianus opptatt av individuelle personligheter, men av heltens iboende episke kvaliteter.¹⁸⁵ De talene Stilicho holder og de egenskapene han beskrives med, trekkes fram for å rose ham som leder, men sier lite om ham som person. Cameron kommenterer også dette, og sier at talene like gjerne kunne blitt holdt av Scipio eller Camillus, nettopp fordi poenget til Claudianus er å framstille Stilicho som en ny Scipio eller Camillus.¹⁸⁶ Den eneste personlige detaljen vi får om Stilicho gjennom hele diktet, er at han har skinnende hvitt hår:

donec pulvereo sub turbine sideris instar
emicuit Stilichonis apex et cognita fulsit
canities.

¹⁸⁴ Ware 2012: 228

¹⁸⁵ Ware 2012: 46–47

¹⁸⁶ Cameron 1970: 268

Then suddenly from that dusty cloud emerged the helm of Stilicho, glittering like a star, and we recognized his gleaming white hair. (458–460)

Foruten å sammenligne Stilicho med tidligere generaler og mytologiske helter, bruker også Claudianus en *simile* der han sammenligner Stilicho med ei løve:

sic ille relinquens
ieiunos antro catulos inmanior exit
hiberna sub nocte leo tacitusque per altas
incedit furiale nives; stant colla pruinis
aspera; flaventes adstringit stiria saetas;
nec meminit leti nimbosve aut frigora curat,
dum natis alimenta parat.

Even so a lion, leaving his starving cubs within the cave, issues forth hunger-maddened some winter night and with silent tread goes out across the deep snow with murder in his heart, his mane frozen about his shoulders, and icicles clinging to his tawny coat; nought recks he of death nor cares for snow nor frost if only he can procure food for his little ones. (323–329)

Løver er mektige og majestetiske dyr, og på samme måte som løva er opptatt av å redde ungene sine, er Stilicho opptatt av å redde det romerske folket. Han framstilles som en leder med stor omtanke for sine innbyggere.

4.2 Alarik og goterne

Hovedformålet med *De bello Gothico* er å framheve Stilicho, og det meste av eposet handler derfor om ham. Likevel får vi litt innblikk i hvem fienden hans er, blant annet når Claudianus skriver om et gotisk krigsråd. Her framstiller han goterne helt i tråd med det tradisjonelle bildet av barbarer: «There sat the senate of long-haired, skin-clad Getic leaders (crinigeri sedere patres, pellita Getarum / curia)» (481–482). Her framstår goterne som en kontrast til den mektige Stilicho og den romerske hæren. Claudianus beskriver ikke hva som skjer i krigsrådet, men presenterer det gjennom taler. Først en tale fra en av deltagerne i rådet, og deretter et flammende svar fra Alarik, hvor han overbeviser goterne om at de må gå til krig. Her bruker Claudianus det retoriske grepet *ethopoiia*, hvor han karakteriserer en person gjennom direkte

tale. Alarik forteller om sine bragder og framstilles som en mektig krigsherre som har oppnådd så mye at kun det å erobre Roma gjenstår. Ifølge Claudianus' framstilling blir Alarik advart mot å gå i krig, men til ingen nytte. *Ethopiia* blir også benyttet i forbindelse med Stilicho, som holder flere taler i løpet av eposet. Talene sier ingenting om den personlige Stilicho eller Alarik, men brukes for å trekke fram de egenskapene Claudianus ønsker å forsterke.

Som nevnt møtte Stilicho goterne i kamp fem ganger, men de kom seg unna hver gang uten å bli altfor svekket, noe som gjorde at de over lang tid var en betydelig trussel mot Italia.¹⁸⁷ Ifølge Claudianus var deres endelige mål å innta Roma, siden dette var noe Alarik hadde sverget på at han skulle gjøre:

qui cuncta sibi cessura ruenti
pollicitus patrii numen iuraverat Histri
non nisi calcatis loricam ponere rostris.

How different is he [Alaric] from what he was when he swore that everything should yield to his onset and took an oath by Danube whom he and his fathers worshipped that he would never unbuckle his breastplate until he had marched in triumph through the Forum. (80–82)

Det finnes ingen andre kilder enn Claudianus som forteller om denne eden Alarik visstnok skal ha sverget ved Donau.¹⁸⁸ Dette kan derfor være noe Claudianus har funnet på for å sette Alarik i sammenheng med Hannibal. Hannibal sverget fra ung alder på at han skulle ødelegge Roma, og det ville tjene Claudianus' sak om Alarik hadde gjort det samme. Tilhørerne kjente til historien om Hannibal, og Claudianus sørger gjennom hele diktet for at de har denne friskt i minne. Scipio Africanus vant en stor seier da han fordrev Hannibal, og nå framstilles Stilicho som en ny Scipio. Han har satt en stopper for denne mektige fienden, som har gått fra å skulle innta Roma til å bli overvunnet av romerne. Alarik og Hannibal kan også sammenlignes ved at begge to var ledere for vandrende hærer som krysset Alpene og kom inn i Italia.

Claudianus nøyer seg ikke med å sammenligne Alarik med Hannibal, han er også veldig opptatt av å trekke linjene mellom Alarik og hans hær til de goterne som krysset Donau i 376. Han

¹⁸⁷ Cameron 1970: 156

¹⁸⁸ Ware 2012: 141

beskriver hvordan goterne krysset Donau over 30 år tidligere og startet sine herjinger i Trakia og nærliggende områder:

Frigida ter decies nudatum frondibus Haemum
tendit hiems vestire gelu totiensque solutis
ver nivibus viridem monti reparavit amictum,
ex quo iam patrios gens haec oblita Triones
atque Histrum transvecta semel vestigia fixit
Threicio funesta solo.

Thrice ten times has chill winter cast her snowy mantle over leafless Haemus; as oft has spring, when those snows were melted, renewed the mountain's verdant cloak since the Getic race, forgetful of its native stars and once having crossed the Danube, set destructive foot on Thracian soil. (166–171)

Han knytter Alarik og hans hær til denne gruppa ved å legge ord i munnen på en av de eldre goterne i krigsrådet:

“Si numero non fallor” ait “tricesima currit
bruma fere, rapidum postquam transnavimus Histrum,
Romanamque manum tantis eludimus annis.

If I miscount not the years this is well-nigh the thirtieth winter since we swam across the swift Ister. All that time we have escaped defeat at the hands of Rome. (488–490)

Den eldre goteren var ifølge Claudianus med i den store gruppa som krysset Donau i 376. Claudianus er opptatt av å framstille goterne som ett samla folk: «the race and name of the Getae (nomen stirpemque [...] Getarum)» (99). Dette strider mot oppfatninga om at Alarik leder ei gruppe bestående av ulike barbariske folk og romerske provinsboere. Den eldre goteren hevder til og med at de svømte over elva. Dette er med på å underbygge den villheten barbarene gjerne ble framstilt med. Denne villheten blir også uttrykt gjennom en metafor: «but a mighty people whose home lies in those snowy regions beneath the icy constellation of the Bear (hic validam gentem, quam dura nivosis / educat Ursa)» (134–135). Dette er en metafor for at de kommer nordfra, det sier noe om hva slags folk de er. Ifølge Ware har de på grunn av dette

fortsatt en hardhet i seg som romerne har mistet.¹⁸⁹ Det er også med på å knytte Alarik sin hær til de gotiske gruppene som kom inn i Romerriket nordfra i 376. Villheten til goterne kommer ytterligere fram gjennom en *simile* der Alarik sammenlignes med en ulv:

pastorique lupus scelerum delicta priorum
intra saepta luas.

like a wolf pay the penalty of former depredations to the shepherd by being killed
within the sheepfold. (503–504)

Ulven er rufsete, fiendtlig og vill, og står i sterk kontrast til den gylne og edle løva som Stilicho ble sammenligna med. Ulven representerer den barbariske villheten goterne har med seg nordfra.

Claudianus hevder at goterne hele sin tid innenfor Romerrikets grenser har unnsuppet å bli beseiret av romerne (489–490). Dette er trolig noe Claudianus sier for å underbygge bildet av goterne som en varig, mektig fiende. Andre kilder tyder på at goterne slo seg fredfullt ned i provinsene etter 382 og ikke var i noen varig strid med Romerriket.¹⁹⁰ Her kommer litt av problematikken med å bruke Claudianus som historisk kilde inn. Hva har han belegg for å si, og hva finner han på for å underbygge sine påstander og sin hyllest av Stilicho? Dette er trolig, sammen med eden Alarik skal ha sverget ved Donau, fiktive elementer som er med for å underbygge formålet med eposet. Sjøl om Claudianus overdriver, hadde Alarik utvilsomt en hær av betydelig størrelse. I en av talene han holder i eposet, hevder han at den romerske befolkninga har blitt tvunget til å utruste hæren hans til krig:

at nunc Illyrici postquam mihi tradita iura
meque suum fecere ducem, tot tela, tot enses,
tot galeas multo Thracum sudore paravi
inque meos usus vectigal vertere ferri
oppida legitimo iussu Romana coëgi.

But now that I hold sway over Illyria, now that its people has made me their leader,
I have forced the Thracians to forge me spears, swords, helmets with the sweat of

¹⁸⁹ Ware 2012: 224

¹⁹⁰ Kulikowski 2007: 154

their brows, and Roman towns (whose rightful overlord I now am) to contribute iron for mine own uses. (535–539)

Det at han skal være herre over hele Illyricum, avfeier Kulikowski som en *hyperbol*, sterk overdrivelse.¹⁹¹ Han mener likevel at utsagnet har bakgrunn i virkeligheten, og at Alarik trolig ble gitt tittelen *magister militum per Illyricum*, som ga ham militær kommando over området.¹⁹² Denne tittelen ville gi goterne stabilitet og trygghet og beskytte dem mot å bli spredt og bosatt i mindre grupper.¹⁹³

Slaget ved Pollentia blir gitt svært stor betydning i dette eposet, og det framstilles som om romerne får hevn for alt goterne har utsatt dem for: «in one day Rome's arm requites all that we have lost in thirty years (unoque die Romana rependit quidquid ter denis acies amisimus annis.)» (633–634). Hvis man skal følge argumentasjonen til Claudianus har goterne herjet innenfor romernes grenser helt siden Valens død ved Adrianopel, men nå har Stilicho endelig satt en stopper for det og gjenreist den romerske æren.

Claudianus presenterer seieren som om goterne er slått og overvunnet en gang for alle. Goternes gisler blir frigitt og gjenforent med sine familier. Hvem disse gislene er, hvor de kommer fra og hvorfor Alarik har dem, er uvisst. I årene før 401 er det stille rundt Alarik, og dette kan man anta kommer av at han ikke foretok seg noe begivenhetsrikt. Han dukker opp igjen i kildene når han marsjerer mot Italia i 401, og det er umulig å si om han nå har tatt gisler for å kunne presse Stilicho, eller om gislene er et fortellerteknisk grep fra Claudianus fordi det passer med den framstillinga han ønsker å gi av goterne. Etter slaget er det Stilicho som har gisler, deriblant Alariks kone og barn.¹⁹⁴ Goterhæren blir imidlertid bare forvist, uten altfor store skader. Kulikowski legger fram to ulike teorier på hvorfor Alarik fikk gå: Enten var Alarik rett og slett en for mektig fiende til at Stilicho kunne knuse ham, eller så fikk han gå fordi Stilicho så på ham som et viktig militært redskap.¹⁹⁵ Alarik hadde vist seg som en nyttig brikke i den romerske hæren tidligere, og Zosimus skriver at han samarbeidet med Stilicho i årene etter Pollentia for å få vestlig kontroll over Illyricum. Claudianus forsvarer som nevnt bortvisninga med å vise til

¹⁹¹ Kulikowski 2007: 167

¹⁹² Dette støttes av bl.a. Halsall 2007: 200 og Heather 1991: 199

¹⁹³ Petersen 2013: 41

¹⁹⁴ Kulikowski 2007: 170

¹⁹⁵ Kulikowski 2007: 170

at Pyrrhos ble fordrevet på samme måte. Og han går så langt som å hevde at det er en triumf i seg sjøl å spare fienden:

ignoscere pulchrum
iam misero poenaeque genus vidisse precantem.

surely to spare a fallen foe is itself a triumph and to see him on his knees punishment
enough. (91–92)

Det er kun er svært kort del av eposet som handler om det faktiske slaget (580–597), og det er helt uten kampbeskrivelser. Dette gir også grobunn for spekulasjoner. Ulike kilder beskriver ulike resultater: Mens senere gotiske kilder hevder det ble gotisk seier, legger Claudianus det fram som romersk seier, men den sparsomme beskrivelsen kan antyde at Alarik fikk liten skade på hæren.¹⁹⁶ Ifølge Wolfram var det ingen som vant slaget, men det endte med forhandlinger mellom de to partene.¹⁹⁷

4.3 Diskusjon

I *De bello Gothico* trekkes det flere ganger tydelige linjer mellom Alarik sin hær og de goterne som krysset Donau i 376. Kildene vi har sier lite om goterne etter 382, før Alarik dukker opp tolv år senere, og sammenhengen mellom de to gruppene er svært dårlig dokumentert. Claudianus er hovedkilden til de tydelige linjene mellom goterne som fulgte Fritigern og goterne som fulgte Alarik, og han har blitt vektlagt siden han skrev i samtida. Framstillinga til Claudianus er langt fra objektiv. Hans formål er å hylle Stilicho, og alt han sier skal underbygge det. Eposet sier derfor ingenting om goternes syn på seg sjøl, men forteller bare om hvordan Claudianus ønsker at de skal bli oppfatta. Claudianus beskriver goterne som en stor og mektig hær for å gjøre Stilichos seier mer betydningsfull. Ifølge Heather er det grenser for hvor stor overdrivelse publikum ville godta, og hæren må derfor ha vært av betydelig størrelse.¹⁹⁸ Han henviser samtidig til Claudianus' påstand om at Alariks hær stammer direkte fra de goterne som krysset Donau i 376. Claudianus er utvetydig i dette og trekker helt tydelige linjer mellom de to gruppene. Dette synet han har vært med på å konstruere, har senere blitt tatt for gitt.¹⁹⁹

¹⁹⁶ Cameron 1970: 181–183

¹⁹⁷ Wolfram 1988: 152

¹⁹⁸ Heather 1991: 194

¹⁹⁹ Petersen 2013: 41

Heather mener at siden dette kommer fram i et dikt skrevet av en romersk panegyriker, representerer Claudianus det gjeldende romerske synet på dette tidspunktet, og han trekker derfor slutninga at romerne så på Alarik og hans hær som etterkommere av Fritigerns gotere.²⁰⁰ Heather tar for gitt at det som blir presentert gjennom Claudianus, er den gjeldende romerske oppfatninga, men basert på den litterære analysen jeg har gjort, er det tydelig at mye av det Claudianus sier er retoriske konstruksjoner. Dette gir all grunn til å tvile på Claudianus sine påstander. Forestillinga om goternes opphav må ha oppstått et sted, og basert på de kildene vi har overlevert, er det grunn til å tro at den oppsto nettopp hos Claudianus.

Mange kilder har gått tapt, og Zosimus har, ifølge Heather, skapt historisk kaos når han blandet sammen Eunapius og Olympiodorus, og dette har ført til at vi mangler kilder på gotisk aktivitet mellom 395 og 405.²⁰¹ Det er Claudianus som kan fylle ut dette tomrommet. Det er ingenting som tilsier at Alariks hær økte nevneverdig mellom 395 og 402, og allerede i 395 var den stor nok til å motstå angrep fra Stilicho. Dette bruker også Heather som argument for å underbygge påstandene Claudianus kommer med. Sjøl om han ikke hadde samla alle goterne som ble bosatt i 382, hadde han samla nok av dem til å motsette seg Stilicho.²⁰² Nettopp størrelsen på denne hæren blir brukt av andre for å argumentere mot Heathers synspunkt. Halsall skriver at altfor mange blir omtalt som gotere på starten av 400-tallet til at alle kunne være etterkommere av goterne som innvandret i 376.²⁰³ Så hvis man skal følge hans argumentasjon, er det folket Claudianus omtaler som ett, egentlig sammensatt av flere grupper. Betydninga av å være goter har endra seg i løpet av årene før Alarik. Ifølge Liebeschuetz ble Alariks gotere sett på som etterkommere av Fritigerns gotere, men dette felles opphavet var trolig en myte for mange av dem. Myten ble forsterket av at de brukte gotisk som felles språk, og både språket og opphavsmitten var med på å skape en felles identitet.²⁰⁴ De ble et nytt folk, som ble knyttet sammen gjennom tid, felles leder og farer de møtte sammen, og dette gjorde dem til en nasjon.²⁰⁵

Synesius er den eneste kilden utenom Claudianus som kan være med på å trekke en sammenheng mellom Fritigerns og Alariks gotere. Sammenhengen er ikke tydelig uttalt, som

²⁰⁰ Heather 1991: 194

²⁰¹ Heather 1991: 78, 205

²⁰² Heather 1991: 195

²⁰³ Halsall 2007: 190

²⁰⁴ Liebeschuetz 1990: 76

²⁰⁵ Liebeschuetz 1990: 76

hos Claudianus, men Heather mener *De regno* handler om Alarik, og at den gruppa Alarik leder, omtaler overgangen over Donau i 376 som sin fortid.²⁰⁶ Denne tolkninga støttes av Alan Cameron og Jaqueline Long, men blir ikke vektlagt i annen litteratur.²⁰⁷ Liebeschuetz støtter derimot støtter ikke denne tolkninga av *De regno*. Han skriver at Heather si tolkning er plausibel, men at det er mye mer sannsynlig at Synesius omtaler ei gruppe ledet av goteren Gainas, ikke Alarik. Dersom Liebeschuetz tolkning er den riktige, er Claudianus den eneste overlevende kilden som trekker sammenhengen mellom goterne som sluttet fred med Theodosius i 38,2 og goterne som sloss mot Stilicho 20 år senere.

Et viktig poeng for Claudianus er å få fram forskjellene mellom Stilicho og Alarik. Stilicho hadde vandalsk far, men var general i den romerske hæren og i praksis den som styrte den vestlige delen av Romerriket. Faren kjempet også i den romerske hæren, så det var ingen grunn til at Stilicho ikke skulle være godt integrert i det romerske samfunnet. Klientstatene hadde sørget for jevn tilstrømming av barbariske soldater i lang tid. Soldatene kjempet i den romerske hæren og ble integrert som en del av det romerske samfunnet. Stilicho er et klart eksempel på at herkomst ikke var viktig når man skulle definere hvem som var barbarer. I *De bello Gothico* blir Stilicho hyllet som en av de store romerske heltene, han ledet det romerske hæertoget mot goterne og var en del av keiserens innerste krets. Han hadde oppnådd svært stor suksess. Hans vandalske far nevnes ikke med ett ord av Claudianus, og ifølge Hugh Elton er enhver beskrivelse av Stilicho som barbar eller semi-barbar absurd.²⁰⁸ Stilicho var så romersk som noen. Alarik på den andre siden leder også soldater, på samme måte som Stilicho, men han fikk ingen offisiell militær tittel, som han ønsket seg, og ble hele tida holdt på utsida av det romerske samfunnet. Han ble ikke integrert på samme måte som soldater som kom til hæren gjennom klientvesenet, og ved at han ble holdt på utsida av det romerske militærvesenet, var den romerske staten sjøl ansvarlig for å bygge ham opp som en mektig fiende.

Krigsrådet til goterne gir et tydelig innblikk i hvordan Claudianus ønsker å framstille dem som barbarer. De er langhårete og kledd i skinn, og nettopp langt hår og klær av skinn var forbudt ved lov under Honorius, fordi dette var sett på som barbarisk antrekk.²⁰⁹ Når dette rufsete inntrykket blir satt opp mot Stilicho, med hjelm og skinnende hvitt hår, skaper det store

²⁰⁶ Heather 1991: 194–195

²⁰⁷ Cameron & Long 1993: 112–117

²⁰⁸ Elton 1996: 141

²⁰⁹ Se ovenfor, kap. 2.4

kontraster. Imidlertid hadde denne barbariske moten, som nevnt ovenfor,²¹⁰ spredt seg i hele hæren og var svært vanlig.²¹¹ Alariks fikk trolig den etterlengtede tittelen *magister militum*, og goterne hans kjempet som en ordinær del av den romerske hæren i perioden 397–400. Claudianus framstiller det som om Alarik tvang folket i Illyricum til å lage våpen og krigsutstyr til ham, men hvis de var ei vanlig hæravdeling, brukte de utstyr fra romerske våpenlagre. Det betyr at da de møtte Stilicho ved Pollentia, var det ingenting som skilte dem fra en hvilken som helst annen romersk hæravdeling.²¹² Claudianus skriver ikke noe om bekledninga til Stilichos soldater, men basert på Elton og Halsall sine framstillinger av barbarisering av hæren er det naturlig å anta at det ikke var store forskjeller mellom hærene til Stilicho og Alarik. Wolfram omtaler Alariks gotere som de mest romaniserte barbarene på si tid.²¹³ De bodde i Gallia fra 418 til 507, og de var så godt integrert i det romerske samfunnet at det finnes ingen arkeologiske bevis som kan skille dem fra romerne.²¹⁴

Claudianus framstiller Stilicho som ei løve og Alarik som en ulv. Løva er et majestetisk dyr, som passer fint til å beskrive en romersk general, mens ulven er mer rufsete, grå og barbarisk. Ifølge Cameron bruker Claudianus lignende motsetninger flere ganger for å få fram kontraster, blant annet i både *In Eutropium* og *In Rufinum*. Det viktige er å framstille Stilicho som en mektig statsmann og krigshelt, og hvis han var «all white» var Eutropius og Rufinus naturligvis «all black».²¹⁵ Stilicho hadde jobbet seg oppover i den romerske hæren til han ble general, og til slutt til og med regent i vest. Alarik ble aktivt holdt utenfor det romerske systemet. Han ble brukt av keiser Theodosius i de romerske borgerkrigene mot Maximus og Eugenius, men uten å bli belønnet med en militær tittel etterpå. Hæren hans ble brukt nærmest som leiesoldater av den romerske hæren. Hvis Alarik hadde fått den romerske tittelen hans ønsket seg, hadde han og Stilicho vært tilnærmet like. Da hadde Alarik blitt en del av det romerske systemet, som så mange andre ‘barbarer’ før ham, og han ville fått en mye mindre sentral plass i senantikkk historie. Claudianus er med på å forsterke bildet av Alarik som en barbar og som motsetning til en romersk general.

²¹⁰ Se kap. 2.4

²¹¹ Se kap. 2.4

²¹² Petersen 2013: 42

²¹³ Wolfram 1988: 137

²¹⁴ Petersen 2013: 43

²¹⁵ Cameron 1970: 268

Dette understrekes også av Claudianus ved at han knytter Stilicho sterkt til Roma. Roma blir trukket fram flere ganger gjennom eposet, og ifølge Ware er et ikke nødvendigvis snakk om byen Roma, men om idealet *Roma*.²¹⁶ Claudianus bruker det episke idealet av Roma og imperiet som Vergil skapte, og det er dette han viser til når han snakker om Roma i eposet.²¹⁷ Det er et viktig poeng for Claudianus å knytte Stilicho sterkt til dette idealet, det forsterker hvor romersk Stilicho er. Dette inntrykket blir også forsterket gjennom å sammenligne ham med romerske generaler og med helter fra den romerske mytologien. Han er rett og slett den store helten som skal sørge for at Roma er trygg for all framtid. Denne hyllesten av Stilicho viser hvordan identitet er knytta til politisk tilknytning, ikke til opphav. Alarik og Stilicho hadde i utgangspunktet like forutsetninger, men Claudianus hyller vandalen som en romersk helt og framstiller goteren som en barbar.

²¹⁶ Ware 2012: 80

²¹⁷ Ware 2012: 69

5 Konklusjon

I analysen og diskusjonen har jeg trukket fram to viktige poeng fra Claudianus *De bello Gothico*. Det første er sammenhengen mellom Alariks gotere og Fritigerns goterne som kryssa Donau i 376. Claudianus framstiller hæren til Alarik som ei enhetlig gruppe med felles opphav, ikke som ei sammensatt gruppe av provinsboere. Claudianus er den eneste som tydelig uttaler denne sammenhengen. Eunapius har blitt tolket til å mene det samme, men sier ikke dette i klartekst, og kan derfor tolkes på ulike måter. Synet på Alarik som leder av goterne som kjempet ved Adrianopel, ble konstruert i senantikken, og har senere blitt tatt for gitt. Claudianus har vært svært sentral i konstruksjonen av denne oppfatninga. Peter Heather mener Claudianus presenterer det romerske synet på goterne, og at romerne derfor så på Alariks hær som etterkommere av Fritigerns gotere. Liebeschuetz er enig i at dette var det romerske synet, men at dette felles opphavet var en myte. Myten var imidlertid med på å skape en felles identitet i gruppa og ga begrepet 'goter' ei ny betydning.

Det andre poenget er at Claudianus framstiller goterne som barbarer i klassisk etnografisk tradisjon og markerer tydelig forskjell mellom barbarer og romere. Alarik hadde gotisk opphav, og Stilicho hadde vandalsk, men likevel framstilles forskjellene mellom disse to som enorme. Stilicho er den mektige løva som knyttes sterkt til Romerriket og er mer romersk en noen. Claudianus plasserer ham oppe blant Romerrikets beste generaler og hyller ham som en helt i den romerske mytologien. Alarik derimot er den rufsete ulven med langt hår og barbariske skinnklær. Claudianus utnytter de etnografiske stereotypiene til å bygge dette bildet av Alarik, og siden det er så få andre kilder fra disse årene, har han blitt vektlagt såpass mye som han har. En annen grunn til at Claudianus har fått såpass stor betydning, er at han skrev i samtida; eposet ble framført kort tid etter slaget ved Pollentia fant sted. Andre kilder ble skrevet etter plyndringa av Roma i 410 og har dette som bakteppe. Analysen viser at Claudianus presenterer mange retoriske konklusjoner. Han er ikke opptatt av å vise virkeligheten, men å underbygge sine påstander. Dette gjør at det er stor grunn til å tvile på det Claudianus sier, og ikke lese hans meninger verken som representative for det romerske folket eller historiske sannheter.

Referanser

Kilder

Ammianus Marcellinus, *Romersk historie*, overs. av Kari Skard, med forord av Egil Kraggerud, Oslo 2016

Claudius Claudianus, *De bello Gothico*, i Maurice Platnauer (red. og overs.) *Claudian: in two volumes*, London & Cambridge, MA 1922

Claudius Claudianus og John Barrie Hall, *Claudii Claudiani Carmina*. Berlin 2010

Consularia Constantinopolitana, i R. W. Burgess (red. og overs.) *The Chronicle of Hydatius and the Consularia Constantinopolitana: two contemporary accounts of the final years of the Roman Empire*, Oxford 1993

Eunapius, *Fragments*, i R. C. Blockley (red. og overs.), *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus*, Liverpool 1981

Jordanes, *The origin and deeds of the Goths*, overs. av Charles C. Mierow, Princeton 1908

Olympiodorus, *Fragments*, i R. C. Blockley (red. og overs.), *The Fragmentary Classicising Historians of the Later Roman Empire: Eunapius, Olympiodorus, Priscus and Malchus*, Liverpool 1981

Orosius, *Seven Books of History against the Pagans*, red. og overs. A. T. Fear, Liverpool 2010

Pacatus, *Panegyric to the Emperor Theodosius*, red. og overs. C. E. V. Nixon, Liverpool 1987

Synesius, *On Kingship (De Regno)*, i Augustine Fitzgerald (red. og overs.) *The Essays and Hymns of Synesius of Cyrene*, Oxford 1930

Themistius, *Oration 16*, i Peter Heather og David Moncur, *Politics, Philosophy, and Empire in the Fourth Century: Select Orations of Themistius*, Liverpool 2001

Zosimus, *New History*, red. og overs. Ronald T. Ridley, Canberra 1982

Litteratur

Cameron, Alan, *Claudian: Poetry and Propaganda at the Court of Honorius*, Oxford 1970

Cameron, Alan, «Poetry and Literary Culture in Late Antiquity» i Simon Swain og Mark Edwards (red.), *Approaching Late Antiquity: The Transformation from Early to Late Empire*. Oxford 2004

- Cameron, Alan, «Wandering Poets: A Literary Movement in Byzantine Egypt» i *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 14(4) 470–509, 1965
- Cameron, Alan og Jacqueline Long, *Barbarians and Politics at the Court of Arcadius*, Berkeley 1993
- Charlet, Jean-Louis, «Aesthetic Trends in Late Latin Poetry (325–410)» i *Philologus* 132(1) 74–85, 1988
- Eide, Tormod, *Retorisk leksikon*, Oslo 1999
- Elton, Hugh, *Warfare in Roman Europe AD 350–425*, Oxford 1996
- Goffart, Walter, *Barbarian Tides: The Migration Age and the Later Roman Empire*, Philadelphia 2006
- Halsall Guy, *Barbarian Migrations and the Roman West, 376–568*, Cambridge 2007
- Heather, Peter, *Goths and Romans, 332–489*, Oxford 1991
- Heather, Peter, *The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians*, Oxford 2006
- Hjortsø, Leo, *Greske guder og helter*, overs. av Kåre A. Lie, Oslo 2005
- Jones, A. H. M, J. R. Martindale og J. Morris, *The prosopography of the later Roman Empire*, bd. 1 A.D. 260–395, Cambridge 1971
- Kulikowski, Michael, *Rome's Gothic Wars from the third century to Alaric*, Cambridge 2007
- Liebeschuetz, J. H. W. G., *Barbarians and Bishops: Army, Church, and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*, Oxford 1990
- MacCormack, Sabine, *Latin Prose Panegyrics*, i T. A. Dorey (red.), *Empire and Aftermath: Silver Latin II*, London & Boston 1975
- McGill, Scott, «Latin Poetry», i Scott Fitzgerald Johnson (red.) *The Oxford Handbook of Late Antiquity*, Oxford 2012
- Petersen, Leif Inge Ree, *Siege Warfare and Military Organization in the Successor States: Byzantium, the West and Islam*, Leiden 2013
- Schindler, Claudia, *Per carmina laudes: Untersuchungen zur spätantiken Verspanegyrik von Claudian bis Coripp*, Berlin 2009
- Ware, Catherine, *Claudian and the Roman Epic Tradition*, Cambridge 2012
- Wheeler, Stephen, «More Roman than the Romans of Rome: Virgilian (self-)fashioning in Claudian's *Panegyric for the Consuls Olybrius and Probinus*», i J. H. D. Scourfield (red.) *Texts and Culture in Late Antiquity: Inheritance, Authority and Change*, Swansea 2007

Whitby, Michael, «Emperors and Armies, AD 235–395», i Simon Swain og Mark Edwards (red.) *Approaching Late Antiquity: The Transformation from Early to Late Empire*, Oxford 2004

Wolfram, Herwig, *History of the Goths*, overs. av Thomas J. Dunlap, Berkeley & Los Angeles 1988